

Mesleki ve Teknik Eğitimin Son On Yılı ve Geleceği Tespitler ve Öneriler

Mesleki ve Teknik Eğitimin Son On Yılı ve Geleceği

Tespitler ve Öneriler

EBSAM STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

ODAK ANALİZ DİZİSİ: 12 / ARALIK 2025

Sahibi	:	Eğitim-Bir-Sen Adına Ali YALÇIN Genel Başkan
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü	:	Muammer KARAMAN Genel Başkan Yardımcısı
Yayın Kurulu	:	Talat YAVUZ Mesut ÖNER Abdülaziz AYDIN Muammer KARAMAN Ramazan ÇAKIRCI Ali DENİZ
Proje Yöneticisi	:	Ali DENİZ Genel Başkan Yardımcısı
Yazarlar	:	Serkan YURDAKUL Sümeyye Ayyüce ŞAHİN DEMİR Elif VAROL
Grafik Tasarım	:	Ertan GÜLDİBİ
Baskı, Baskı Tarihi ve Adeti	:	Semih Ofset / 30-12-2025 /1000 Adet
Adres	:	Zübeyde Hanım Mahallesi Sebze Bahçeleri Caddesi No: 86 Kat: 14-15-16 Altındağ-ANKARA/TÜRKİYE
Tel	:	(0312) 231 23 06
Faks	:	(0312) 230 65 28
Web Sitesi	:	www.ebs.org.tr
E-posta	:	ebs@ebs.org.tr

Atf için: Yurdakul, S., Şahin-Demir, S.A. ve Varol, E. (2025). *Mesleki ve teknik eğitimin son on yılı ve geleceği tespitler ve öneriler* (Odak Analiz No. 12). Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.

Bu odak analizdeki görüş ve öneriler yazarlara ait olup Eğitimciler Birliği Sendikası'na ait görüşü yansıtmamaktadır.

İÇİNDEKİLER

Şekil ve Tablo Listesi	4
ODAKTAKİLER	7
GİRİŞ	9
Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Son On Yılı	10
Mesleki ve Teknik Eğitimde Okul Türleri ve Öğrenci Sayıları	15
Mesleki ve Teknik Eğitimde Eğitim Ortamları	23
Mesleki Eğitimin Çıktıları	25
Mesleki Eğitimde Dünya Örnekleri	35
Japonya Mesleki Eğitim Sistemi	36
Finlandiya Mesleki Eğitim Sistemi	37
Birleşik Krallık Mesleki Eğitim Sistemi	39
Güney Kore Mesleki Eğitim Sistemi	40
Almanya Mesleki Eğitim Sistemi	42
Mesleki ve Teknik Eğitimin Güncel Sorunları ve Geleceği	45
Mesleki ve Teknik Eğitime Erişim ve Farkındalık ile İlgili Sorunlar	46
Eğitim Ortamları ile İlgili Sorunlar	47
Öğretim Programları ile İlgili Sorunlar	48
Mesleki ve Teknik Eğitim Paydaş İşbirliği ile İlgili Sorunlar	49
Eğitici Profili ve Kaynağı ile İlgili Sorunlar	49
Mesleki ve Teknik Eğitim Mezunlarının İstihdama Geçişi ile İlgili Sorunlar	50
Mesleki ve Teknik Eğitimde Gelecek Perspektifi ve Yapılacak Çalışmalar	51
Sonuç ve Öneriler	52
Kaynakça	59

Şekil ve Tablo Listesi

Tablo 1.	Bağlı olduğu genel müdürlüğe göre mesleki ve teknik ortaöğretimde okul/kurum ve öğrenci sayıları (2025)	16
Şekil 2.	Okul türüne göre ortaöğretimde toplam öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2016-2025)	17
Şekil 3.	Okul türüne göre ortaöğretimde öğrenci oranlarında (%) yaşanan değişim (2016-2025)	18
Tablo 4.	Mesleki ve teknik ortaöğretimde kurum türüne göre öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2016-2025)	18
Tablo 5.	OECD ülkelerinde program türüne göre ortaöğretimde kayıtlı öğrenci sayıları (2023)	20
Şekil 6.	OECD ülkelerinde meslek programlardaki öğrenci paylarında yaşanan değişim (%) (2013 ve 2023)	21
Şekil 7.	OECD ülkelerinde mesleki eğitimde özel öğretim öğrenci oranı (%) (2023)	22
Şekil 8.	Bölgelere göre mesleki ve teknik ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısında yaşanan değişim (2015 ve 2025)	23
Şekil 9.	Bölgelere göre mesleki ve teknik ortaöğretimde okul başına düşen öğrenci sayısında yaşanan değişim (2015 ve 2025)	24
Şekil 10.	OECD ülkelerinde mesleki programlarda öğretmen başına düşen öğrenci sayıları (2023)	25
Şekil 11.	Okul türüne göre üniversite giriş sınavına başvuranların içinde bir yükseköğretim programına yerleşenlerin oranı (%) (2025).	26
Şekil 12.	Okul türüne göre mezun sayıları ve bu mezunlar arasından üniversite giriş sınavına başvuranların sayıları (2015-2024)	27
Şekil 13.	Okul türüne göre lise son sınıfta üniversite giriş sınavına başvuranların içinde önlisans programlarına yerleşenlerin sayısı (2016-2025)	28
Şekil 14.	Okul türüne göre üniversite giriş sınavına başvuranların içinde lisans programlarına yerleşenlerin sayısı (2016-2025)	29
Şekil 15.	Okul türüne göre lise mezunlarının istihdam oranlarında (%) yaşanan değişim (2015-2024)	30

Şekil 16.	Okul türüne göre lise mezunlarının işsizlik oranlarında (%) yaşanan değişim (2015-2024)	31
Şekil 17.	OECD ülkelerinde 25-64 yaş arası nüfusun eğitim düzeyine göre dağılımı (%) (2024)	32
Tablo 18.	OECD ülkelerinde 25-64 yaş arasındakilerin eğitim düzeyine göre istihdam oranları (%) (2024)	33
Tablo 19.	OECD ülkelerinde 25-64 yaş arasındakilerin eğitim düzeyine göre işsizlik oranları (%) (2024)	34
Şekil 20.	OECD ülkelerinde 18-24 yaş arası ne eğitimde ne istihdamda (NEET) olanların oranı (%) (2024)	35

ODAKTAKİLER

Mesleki ve teknik eğitimin son on yıldaki eğilimlerini, güncel politika ve uygulamalarını veriye dayalı olarak izlemek ve değerlendirmek; mesleki eğitimin niteliğini artırmaya yönelik tartışmalara katkı sunmak bu odak analizinin temel amacıdır. Bu kapsamda odak analiz, mesleki ve teknik eğitimin ortaöğretim boyutuna odaklanmakta; okul ve öğrenci sayıları, eğitim ortamları ve çıktıları veriye dayalı olarak incelenmektedir. Türkiye, OECD ülkeleriyle karşılaştırmalı olarak ele alınmakta; Almanya, Japonya, Finlandiya, Birleşik Krallık ve Güney Kore örnekleri üzerinden dünyadaki mesleki eğitim uygulamaları değerlendirilmektedir. Elde edilen bulgular doğrultusunda Mesleki ve Teknik Eğitim Politika Belgesi'nde mesleki ve teknik eğitime yönelik olarak belirlenmiş sorun alanları da göz önünde bulundurularak mesleki ve teknik eğitime yönelik önerilerimiz:

- 4+4+4 zorunlu eğitim sistemine ilişkin Eğitim-Bir-Sen'in saha araştırması (2025), özellikle lise kademesinde uzun ve tek tip yapının öğrencilerin ilgi ve yetenekleriyle yeterince örtüşmediğini; mesleki yönlendirme ve kariyer rehberliği mekanizmalarının yetersiz kaldığını göstermektedir. Bu durum, öğrencilerde motivasyon kaybına yol açmakta ve mesleki eğitime yönelimi zayıflatmaktadır.
- Son on yılda mesleki ve teknik ortaöğretimde öğrenci sayısı ve oranı düşüş göstermiş; mesleki eğitimin ortaöğretim içindeki payı %36'dan %31,5'e gerilemiştir. Türkiye, mesleki programlara kayıtlı öğrenci sayısı bakımından OECD ülkeleri arasında üst sıralarda yer almasına rağmen, mesleki eğitimin toplam ortaöğretim içindeki payı OECD ortalamasının (%44) oldukça altındadır.
- Mesleki ve teknik Anadolu liseleri ile mesleki açıköğretim lisesinde öğrenci sayıları azalırken, mesleki eğitim merkezlerine olan talep hızla artmıştır. Mesleki eğitim merkezlerinde öğrenci sayısının 2016–2025 döneminde 36 binden 420 bine yükselmesi, iş temelli öğrenme ve usta-çırak modelinin öğrenciler açısından giderek daha cazip hâle geldiğini ortaya koymaktadır.
- Mesleki eğitim merkezlerinin ortaokuldan itibaren öğrenci ve velilere etkin biçimde tanıtılması, rehberlik ve yönlendirme faaliyetlerinin güçlendirilmesi ve sektör temsilcileriyle işbirliğinin artırılması önem arz etmektedir. Bu kurumların, öğrencilerin haklarını koruyan ve teşvik eden bir çerçeveye desteklenmesi, mesleki eğitimin cazibesini artıracaktır.
- OECD ülkeleriyle karşılaştırıldığında Türkiye'de mesleki eğitimde özel sektörün payı oldukça düşüktür. Mesleki ve teknik eğitimin sürdürülebilirliği açısından, özel sektörün ortaöğretim düzeyinde mesleki eğitime daha fazla katılımını sağlayacak teşvik mekanizmalarına ihtiyaç bulunmaktadır.

- Mesleki ve teknik ortaöğretimde öğretmen ve okul başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan düşüş, önemli bir kapasite avantajı oluşturmuştur. Bu kapasitenin daha etkin kullanılması için, genel ortaöğretimde öğrenim gören öğrenciler ve yeni mezunlara yönelik sertifikalı ve kısa süreli mesleki eğitim programları yaygınlaştırılmalıdır.
- Mesleki ve teknik ortaöğretimden mezun olan öğrencilerin büyük çoğunluğunun yükseköğretime yönelmesi, mesleki eğitimin doğrudan istihdama geçiş işlevinin zayıfladığını göstermektedir. Mezunların beklenti, hedef ve tercihlerini anlamaya yönelik kapsamlı öğrenci araştırmaları yapılması, eğitim–istihdam bağının güçlendirilmesi açısından kritik önemdedir.
- Almanya, Japonya, Finlandiya, Birleşik Krallık ve Güney Kore örnekleri ve OECD ülkelerinde; mesleki eğitimin başarısında erken yönlendirme, iş-okul işbirliği, esnek geçişler ve yaşam boyu öğrenme mekanizmalarının belirleyici olduğunu göstermektedir. Türkiye’de de mesleki eğitimin itibarı, yönlendirme süreçleri ve istihdam güvencesi birlikte ele alınarak yeniden yapılandırılmalıdır.
- Yükseköğretimde baraj puanlarının kaldırılması ve kontenjanların azaltılması, mesleki ve teknik ortaöğretim mezunlarının önlisans ve lisans programlarına yerleşme oranlarını belirgin biçimde düşürmüştür. Bu durum, mesleki ve teknik ortaöğretimde yükseköğrenime yönelen öğrenciler ile doğrudan istihdama yönlendirilecek öğrenciler için farklılaştırılmış bir yapı ihtiyacını ortaya koymaktadır.
- Türkiye’de 18–24 yaş grubunda NEET oranının %31 ile OECD ortalamasının oldukça üzerinde seyretmesi, özellikle mesleki ve teknik ortaöğretim mezunlarına yönelik hedefli politika ve araştırmalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir. NEET durumunda olan genel ortaöğretim mezunlarına yönelik ise sertifikalı mesleki eğitimlere yönlendirecek mekanizmalar oluşturulmalı ve öğrencilerin mesleki eğitim merkezlerinden yararlanmalarına teşvik edecek uygulamalar oluşturulmalıdır.
- Mesleki ve teknik eğitime ilişkin politika belgelerinde yer alan sorun alanlarının önemli bir kısmı, veriye dayalı göstergelerle örtüşmemektedir. Bu alanlar bu odak analiz içerisinde veri temelli bir biçimde analiz edilmiştir. Bu nedenle mesleki ve teknik eğitim politikalarının; öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler, sektör temsilcileri ve diğer paydaşlarla birlikte, veri temelli bir yaklaşımla planlanması ve uygulanması büyük önem taşımaktadır.

GİRİŞ

Dünyada mesleki ve teknik eğitimde, giderek bilgi ve teknoloji yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Dahası bu bilgi ve teknolojinin gerektirdiği becerilere sahip insan kaynağına ihtiyacın duyulduğu; sektör çalışanlarının da bu becerilerle donatılmaya çalışıldığı hale gelmektedir. Dolayısıyla sanayi, ticaret ve hizmet sektörleri, küresel ekonomik rekabetteki en önemli unsurları olan beşerî sermayesinin kendi alanlarıyla ilgili yeni bilgi ve teknolojiler karşısında bilgi ve becerilerini sürekli olarak yenilemesini isteme eğilimindedir. İşgücü piyasaları, bunun yanı sıra mesleki ve teknik eğitim almış ve iş piyasasına girecek nitelikli insan kaynağının da bu bilgi ve becerilerle donatılmış olmasını talep etmektedir. Çünkü ülkelerin en önemli sermayesi nitelikli insan kaynağıdır. Ülkelerin insan kaynağının niteliği, o ülkenin teknolojik olarak gelişmesiyle ve ekonomik olarak kalkınmasıyla doğrudan ilişkilidir. Bu kapsamda eğitim sistemleri, giderek artan otomasyon ve yapay zekâ odaklı işgücü piyasası beklentilerini karşılayabilmek için öğrencileri bu zorlu işgücü piyasasının gerektirdiği becerilerle donatarak istihdamla bağıni güçlendirmelidir.

Eğitimden istihdama geçiş, eğitim düzeyi, ekonomik koşullar ve işgücü piyasasının talepleri gibi faktörlerden etkilenen karmaşık bir süreçtir. Eğitim, gençlerin istihdam olanaklarını iyileştirmede temel bir rol oynasa da eğitim yoluyla edindikleri becerilerin işgücü piyasasında ihtiyaç duyulan becerilerle uyumlu olması hayati önem taşır. Birçok genç, istihdam edilebilirliklerini artırmak için eğitimde kalmaktadır (OECD, 2025a). Dolayısıyla gençlerin işgücü piyasasının ihtiyaçlarıyla uyumlu beceriler geliştirmelerini sağlamak için eğitim sistemleri ile işgücü piyasaları arasında daha iyi bir işbirliğine ihtiyaç vardır. Eğitim sistemleri ile işgücü piyasaları arasındaki işbirliği, eğitim ve istihdam arasındaki bağıni güçlenmesine, gençlerin de işsiz kalma riskinin azalmasına yardımcı olması muhtemeldir.

Bu odak analizinin temel amacı mesleki ve teknik eğitimin veriye dayalı olarak son on yıldaki eğilimlerini, güncel politika ve uygulamalarını izlemek ve değerlendirmek, mesleki eğitimin niteliğini artırmaya yönelik tartışmalara katkı sunmaktır. Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim, örgün eğitim kapsamındaki resmi ve özel ortaöğretim kurumları ile yükseköğretim düzeyinde meslek yüksekokulları, yüksekokullar, fakülteler ve enstitülerde verilmektedir. Bu çerçevede bu odak analizinde, mesleki ve teknik eğitimin ortaöğretim kısmı ele alınmıştır. Bunun için öncelikli olarak mesleki ve teknik eğitimin amaç ve öneminden bahsedilmiştir. Sonrasında mesleki ve teknik eğitimde son on yılda yaşanan güncel gelişmeler ve uygulanan politikalar incelenmiştir. Veriye dayalı olarak mesleki ve teknik eğitimde; okul ve öğrenci sayıları, eğitim ortamları,

çıktıları derinlemesine incelenmiştir. Çeşitli göstergeler ile de OECD ülkeleri ile Türkiye, karşılaştırmalı olarak ele alınmış; Dünyada mesleki eğitim, Almanya, Japonya, Finlandiya, Birleşik Krallık ve Güney Kore'nin mesleki ve teknik eğitim sistemleri ele alınarak incelenmiştir. Daha sonra mesleki ve teknik eğitimin geleceği kapsamında, mesleki ve teknik eğitim için oluşturulan politika belgesi ele alınmıştır. Bu politika belgesinde mesleki ve teknik eğitime ilişkin temalar altında belirlenmiş sorun alanları ile veriye dayalı olarak mesleki ve teknik eğitimin son on yılına ilişkin oluşturulan göstergeler ve uluslararası karşılaştırmalarla birlikte değerlendirilmiş ve öncelikli sorun alanları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu güncel gelişmeler ve politikalar perspektifinde tespit edilen öncelikli sorun alanlarına yönelik olarak çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Son On Yılı

Türkiye'de uzun süredir mesleki ve teknik eğitimin yapısal sorunlarının çözümüne yönelik hayata geçirilen dönüşümler, çalışmalar, politikalar ve uygulamalar bulunmaktadır. Okul türlerinden tutun da sınav sistemlerine ve sektörlerle yapılan işbirliklerine kadar birçok alanda yapılmış olan bu çalışmaların çoğu son on yıl içerisinde tamamlanmış veya tamamlanmasının üzerinden en az bir on yıl geçmiştir. Dolayısıyla hem güncel politika ve uygulamaları izlemek hem de veriye dayalı olarak mesleki ve teknik eğitimde eğilimleri analiz etmek için son on yıllık bir periyot izlenmesi uygun görülmüştür. Dolayısıyla bu kısımda mesleki ve teknik eğitimin genel sorun alanlarına yönelik uygulanan politikalara kısa değinilecek ve son on yıldaki gelişmeler kısaca incelenecektir.

Mesleki ve teknik eğitimin genel anlamda bir tanımı yapılacak olursa, bireyin kendi ve iş hayatı için gerekli bilgi, beceri ve yetkinlikleri kazanması ve yenilikler karşısında iş piyasasının gerektirdiği asgari yeterlilikleri edinmesi için tarım, sanayi ve hizmet sektörleriyle işbirliği içinde Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından planlanarak sistematik bir yapıda verilen eğitim öğretimin bütünü şeklinde tanımlanabilir (Yurdakul, 2019). Mesleki ve teknik eğitimin amacı, ekonomik sektörler ve sosyal paydaşlar ile işbirliği içerisinde, meslek ahlâkına ve mesleki değerlere sahip, ulusal ve uluslararası mesleki yeterlilikleri edinmiş, girişimci, yenilikçi, üretken ve ekonomiye katma değer sağlayan işgücünü yetiştirmektir (MEB, 2018). Dolayısıyla MEB bireyleri mesleki ve teknik eğitimin bu amacına yönelik olarak istihdama en iyi şekilde ve yeterlilikte hazırlamaya çalışmaktadır.

Türkiye 1963 yılından itibaren hazırladığı bütün kalkınma planlarında mesleki ve teknik eğitimin önemi üzerinde durulmuş güçlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Özellikle *On Birinci ve On İkinci Kalkınma Planlarında* mesleki ve teknik eğitimin güçlendirilmesine yönelik atılması gereken adımların yanı sıra dijital dönüşüm ve teknolojik gelişmelerin işgücü piyasasına yansımalarına (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019), dijital teknolojiler ve yeşil dönüşüm olarak ifade edilen ikiz dönüşüm kapsamında aktif işgücü politikalarının analiz edilerek yeniden düzenlenmesine (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023a) vurgu yapılarak bu çerçevede ortaya çıkacak yeni meslek alanlarının ve gerektirdiği becerilerin tespit edilerek işgücünün yetiştirilmesi için mesleki ve teknik eğitimin hem öğretim programlarının güncellenmesi hem de yetiştirilecek insan kaynağının bu dönüşüme cevap verecek yetkinlikte ve becerilerde yetiştirilmesi, örgün ve yaygın eğitim programlarının içeriğinin ikiz dönüşüm sürecine uyumlu bir şekilde beceri ve yetkinlik bazlı geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. *Milli Eğitim Şura* kararlarında da mesleki eğitime verilen önemin artırılması gerektiği genel olarak ifade edilmiş, özellikle 20. *Milli Eğitim Şurası'nda* mesleki eğitimin iyileştirilmesi için mesleki eğitimin genel yapısının ve insan kaynağının güçlendirilmesi ile mesleki eğitimin itibarının artırılmasına yönelik 32 maddelik Şura kararı alınmıştır (MEB, 2025c).

Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim sistemi, kronikleşmiş köklü ve yapısal sorunları barındırmakla birlikte (Özer, 2018; Bozgeyikli, 2019) bu yapısal sorunlar, MEB’in eylem planlarında ve birçok çalışmada ele alınmıştır (MEB, 2014; Özer, 2019; Özer ve ark., 2011). 28 Şubat sürecinde, arka planda imam hatip liselerinin orta kısımlarının kapatılması olup meslek liselerinin orta kısımları kapatılarak sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçilmiştir. Buna ilave olarak 1999 yılında Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından uygulamaya konulan meslek liselerine kendi alanları dışında bir yükseköğretimdeki alanı tercih etmeleri durumunda katsayı engeli getirilmiştir. Milli eğitim sistemine ideolojik nedenlerle yapılan bu yapısal müdahaleler, mesleki ve teknik eğitim sisteminde telafisi mümkün olmayan sorunları ortaya çıkarmıştır. Katsayı kararı ile yıllar içerisinde meslek liselerine olan talep azaltmış ve Türkiye’nin ihtiyaç duyduğu işgücünün yetiştirilmesi konusunda önemli bir engel teşkil ettiği iş piyasası tarafından sıklıkla dile getirilmiştir (Özer ve ark., 2011). Mesleki eğitime ilgiyi artırmak için 2001 yılında Yükseköğretim Kanunu’nda yapılan değişiklikle, 2002 yılından itibaren meslek lisesi mezunlarının, istediklerinde mezun oldukları programın devamı niteliğindeki yükseköğretim önlisans programlarına sınavsız geçişine imkân tanınmıştır. Yükseköğretim sınavsız geçiş uygulaması, yüksekokullardaki teknik eğitimin niteliğine olumsuz yansımıştır (Gür ve Çelik, 2009).

Katsayı uygulaması tüm kesimler tarafından adaletsiz bir uygulama olduğu ifade edilmiş, başta Eğitimciler Birliği Sendikası (Eğitim-Bir-Sen) olmak üzere eğitimin tüm paydaşlarıyla haksız bu uygulamanın kaldırılmasına yönelik kamuoyu baskısı oluşturulması sonucunda katsayı uygulaması kaldırılmıştır (Eğitim-Bir-Sen, 2011). YÖK'ün 2009 yılında aldığı kararla 2010 yılındaki üniversite giriş sınavından itibaren meslek liselerine uygulanan katsayı engeli kaldırılmış ve bu öğrencilerin kendi mezuniyet alanlarıyla ilgili bir yükseköğretim önlisans programını tercih etmeleri durumunda ek puan almaları sağlanmıştır. Daha sonra YÖK, 2012 yılında aldığı kararla mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilere ek puan uygulamasını kaldırmıştır. YÖK'ün 2016 tarihinde aldığı kararla 2017'den itibaren meslek lisesi mezunlarının yükseköğretim önlisans programlarına yerleştirmelerinde sınavsız geçiş uygulaması kaldırılmış olup, bu mezunların kendi alanlarında bir önlisans programlarını tercih etmeleri durumunda, merkezi sınavlardan almış oldukları puanlara ek olarak ortaöğretim başarı puanının 0,06 katsayısı ile çarpılıp eklenmesi getirilmiştir.

2014 yılında yapılan düzenlemelerle MEB'e bağlı olarak meslek alanları bazında faaliyet gösteren çok sayıdaki okul türü, 3 okul türüne indirilmiştir. Buna ilave olarak 2016 yılı öncesinde yaygın eğitim kapsamında faaliyet gösteren mesleki eğitim merkezleri 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yapılan değişikliklerle bir okul türü olarak örgün mesleki ve teknik ortaöğretim kapsamına alınmıştır.

2020 yılında eğitim verilen tüm meslek alanlarında eğitim programı ve müfredat güncelleme çalışması kapsamında öğrencilere kazandırılmak üzere genel bilişsel beceriler, dijital beceriler ve sosyal-duygusal becerilerin ağırlığı artırılmıştır. Eğitim programlarının güncellenmesi sürecinde tüm paydaşlardan görüş alınmıştır. Bu düzenlemede, daha geniş alan ve dal tanımlamaları yapılmış, güncellemeden önce 54 meslek alanı ve 205 dalda verilen eğitim, 50 meslek alanı ve 107 dal olarak yeniden düzenlenmiştir. Bu sayede mezunların yakın alan ve dallar arasındaki geçişi kolaylaştırılmış, hızla değişen alan ve dallarda istihdam olanakları artırılmaya çalışılmıştır (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023b). Son yıllarda mesleki eğitim müfredatı; dijital dönüşüm, yeşil dönüşüm ve Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli doğrultusunda yeniden yapılandırılmış ve yazılım geliştirme, siber güvenlik, yapay zekâ, endüstriyel kalite kontrol ve havacılık-uzay teknolojisi gibi alanlarda yeni bölümler açılmıştır.

MEB özellikle son on yılda çeşitli kurum, kuruluş ve sektörlerle işbirliği içinde mesleki ve teknik eğitimi güçlendirmeye ve yapısal sorunların çözümüne yönelik önemli adımlar atmış ve birçok işbirliği protokolü imzalamıştır. Mesleki ve teknik eğitimdeki bu yeni işbirliği modeli kapsamında MEB ile kurum/kuruluşlarla yapılan ve ön plana çıkan; İstanbul Sanayi Odası (İSO), İstanbul Ticaret Odası (İTO), İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile birlikte İstanbul'da mesleki ve

teknik eğitimi güçlendirmek için başlatılan işbirliği, İstanbul örneğinden yola çıkarak Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ile başlatılan '81 İlde 81 Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi' işbirliği, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile mesleki ve teknik eğitimi geliştirmek için başlatılan işbirliği, Teknokent işbirliği protokolleri, HAVELSAN'la mesleki eğitim işbirliği protokolü, ASELSAN'la savunma sistemlerine yönelik ASELSAN Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve İTÜ ile İTÜ Mesleki ve Teknik Eğitim Anadolu Lisesi kurulmasına yönelik işbirliği protokolleridir. Bu protokollerin içeriği incelendiğinde, yeni işbirliği modelinin temel amacında, öğrencilerin beceri eğitim ve stajlarını gerçek iş ortamlarında yapmaları, öğretmenlerin mesleki gelişim eğitimlerinin iş başı eğitimlerle desteklenmesi, müfredatın birlikte güncellenmesi, mesleki ve teknik eğitimin cazibesinin artırılması ile öğrencilerin tercihi haline gelmesi ve mezunlara kendi alanlarında istihdam önceliğinin tanınması başlıkları bulunmaktadır (Yurdakul, 2019). Bu işbirliği protokolleri kapsamında ASELSAN Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 2019 yılında eğitim ve öğretime başlamış olup Liselere Geçiş Sistemi (LGS) kapsamında elektrik-elektronik teknolojisi alanına 0,46'lık yüzdelik dilimden öğrenci almıştır. İTÜ Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi kurulmuş ve 2019 yılında eğitim ve öğretim hayatına başlamış olup LGS kapsamında bilişim teknolojisi alanına yüzde 1,26'lık dilimden öğrenci yerleşmiştir.

Anadolu meslek programlarındaki öğrenciler 12. sınıfta işletmelerde haftada 3 gün (24 saat) yapılan beceri eğitimi haftada 5 güne (39 saat) çıkartılmış ve 11. sınıfta da öğrencilerin 2 gün 16 saat işletmelerde beceri eğitimi alabilmeleri sağlanmıştır. Buna ilave olarak alanlarını 10. sınıfta belirleyen Anadolu meslek programındaki öğrenciler, 2019/20 eğitim öğretim yılından itibaren 9. sınıftan itibaren belirleyip alan ve dal derslerini alabilmeleri bir düzenlemeyle sağlanmıştır. 2017 yılında zorunlu eğitim kapsamına alınan mesleki eğitim merkezlerindeki öğrencilerin lise diploması alabilmeleri için mesleki açıköğretim lisesinde fark derslerinin alınmasına ilaveten kademe olarak 2019/20 eğitim öğretim yılında 9. sınıftan itibaren başlamak üzere fark derslerini mesleki eğitim merkezlerinde yüz yüze eğitimle alabilmeleri sağlanmıştır.

Mesleki ve teknik ortaöğretimdeki okullar arası kalite ve başarı farkının azaltılması için okulların tamamını kapsayacak şekilde kalite güvence sistemi kurulmuştur. Mesleki ve teknik okullarda uygulamalı eğitimi güçlendiren döner sermaye kapsamında üretim yapılmakta ve hizmet üretilmekte olup üretimden yapılan %15'lik hazine kesintisi 2018 yılında %1'e düşürülmüştür. MEB bu döner sermayeden 2024 yılında yaklaşık 2,1 milyar TL gelir elde etmiştir. 2019 yılında MEB bünyesinde Patent, Faydalı Model ve Tasarım Ofisi kurulmuş ve Türk Patent ve Marka Kurumu (TÜRKPATENT) ile işbirliği protokolü imzalanmıştır. Bu kapsamda mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında alınan patent ve faydalı model sayılarının artırılması hedeflenmiştir.

MEB, mesleki eğitimden mezun olan öğrencilerin sahip oldukları beceriler ile işgücü piyasasının talep ettiği beceriler arasında önemli farklar görülmesi durumunu ifade eden beceri uyumsuzluğunu azaltmak için veriye dayalı bir izleme sistemi geliştirmiştir. *Türkiye'nin Mesleki Eğitim Haritası* (<https://meslekiegitimharitasi.meb.gov.tr/>) oluşturularak her bir ildeki öğrenci, çalışan sayısı ve açık iş pozisyonları canlı veriler aracılığıyla izlenmesi sağlanmıştır. Geliştirilen harita; illerde açılacak mesleki eğitim alanlarının belirlenmesi, mevcut meslek alanlarının güncellenmesi ve öğrencilere mesleki rehberlik hizmetlerinin sunulmasında dolayısıyla il düzeyindeki mesleki ve teknik eğitim planlamalarında kullanılmaya başlanmıştır (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023b).

Cumhurbaşkanlığı Savunma Sanayi Başkanı ile 2 Haziran 2025 tarihinde Millî Yetkinlik Hamlesi (ELMAS Programı) kapsamında savunma sanayii alanında nitelikli insan kaynağının yetiştirilmesi amacıyla işbirliği protokolü imzalanmış ve 12 ildeki 13 mesleki ve teknik Anadolu lisesi sektöre entegre edilmiştir. Belirlenen okullar geçmiş başarıları, güçlü eğitim kadroları ve proje temelli çalışmalara açıklıkları ile öne çıkmasının yanında önemli bir bölümü, savunma sanayiine yön veren kuruluşların faaliyet gösterdiği bölgelerde yer almaktadır (MEB, 2025d). ELMAS Programı kapsamına alınan okulların, savunma sanayiine entegre mesleki ve teknik eğitim modeli oluşturarak hem gençlerin geleceğine hem de ülkenin stratejik öneme sahip sektörlerine katkı sunması hedeflenmektedir.

Mesleki ve Teknik Eğitimde Okul Türleri ve Öğrenci Sayıları

Ortaöğretim düzeyinde mesleki ve teknik eğitim örgün eğitim kapsamında, mesleki ve teknik Anadolu liseleri, çok programlı Anadolu liseleri ve mesleki eğitim merkezleri olmak üzere üç okul türünde gerçekleştirilirken, yaygın eğitim kapsamında ise mesleki açıköğretim lisesinde verilmektedir. Bunlarla birlikte engelleri sebebiyle diğer ortaöğretim programlarına devam edemeyen ve özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için engel durumlarına göre mesleki ve teknik ortaöğretim programları uygulanmaktadır. Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde 53 alanda ve bu alanlar altındaki 114 dalda, mesleki eğitim merkezlerinde 39 alanda ve 193 dalda öğretim programı uygulanmaktadır. Anadolu meslek programında, bir mesleğe yönelik bilgi ve becerilerin yanında genel bilgi dersleri yer almaktayken, Anadolu teknik programında ise bir mesleğe yönelik bilgi ve becerilerin yanında üst öğrenime hazırlayan akademik dersler ağırlıklı olarak verilmektedir. Her iki programda da 9. sınıfta mesleki alan eğitimi, 10. 11. ve 12. sınıfta meslek alanına bağlı olarak dal eğitimi verilmektedir (MEB, 2025a).

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında üç farklı program türünde mesleki eğitim yapılmakta olup bunlar; okul tabanlı mesleki eğitim olarak Anadolu meslek programı ve Anadolu teknik programı, iş yeri tabanlı olarak mesleki eğitim merkezi programıdır. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik olarak gelişim özelliklerine göre ortaöğretim düzeyinde özel eğitim meslek liseleri, özel eğitim meslek okulu ve özel eğitim uygulama okullarında; görme engeli, hafif düzeyde zihinsel yetersizliği, otizmi, işitme engeli ve/veya bedensel engeli bulunan özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilere yönelik gelişim özelliklerine göre farklı eğitim programları uygulanmaktadır (MEB, 2024a).

Mesleki eğitim merkezlerinin zorunlu eğitim kapsamına alınmasıyla birlikte ekonominin lokomotifleri olan esnaf ve sanatkârların çırak ihtiyacının giderilerek, öğrencilerin ahilik kültüründen gelen usta çırak ilişkisiyle mesleklerini işbaşında öğrenmeleri ve usta olarak yetiştirilmeleri amaçlanmıştır. Mesleki eğitim merkezleri tüm illerde bulunmakta olup en az ortaokul mezunu olan adaylar 193 farklı dalda başvurabilmekte ve yıl boyunca kayıt yaptırabilmektedir. Öğrenciler haftada 1 gün okulda teorik, 4 gün ise işletmelerde beceri eğitimi alabilirken kalfalık eğitimi 3 yıl, ustalık eğitimi ise 1 yıl sürmektedir. Mesleki eğitim merkezine devam eden 9. 10. ve 11. sınıf öğrencileri asgari ücretin en az %30'unu, 12. sınıf öğrencileri asgari ücretin en az yarısı kadar maaş alabilmektedir. Mesleki eğitim merkezi mezunları ustalık belgesi ile mesleki ve teknik Anadolu lisesi diploması olarak kendi iş yerlerini açabilmektedir. Buna ilave olarak ustalık belgesine sahip olanlar çırak öğrenci istihdamı için iş pedagojisi eği-

timi ile usta öğretici belgesine sahip olmaktadır (MEB, 2025a). Dolayısıyla mesleki eğitim merkezleri yapısı itibarıyla öğrencileri istihdama hazırlamaktadır. Mesleki eğitim merkezleri bu kapsamda ülkenin meslek sahibi insan ihtiyacını karşılayabilmesi adına çalışmalarını artırarak sürdürmesi önem arz etmektedir. İş temelli öğrenmenin faydalarına rağmen, mesleki programlarda kullanımı büyük farklılıklar göstermektedir. Bazı ülkelerde iş temelli öğrenme yaygındır ve öğrencilerin %90'ı veya daha fazlası, çoğunlukla çıraklık yoluyla, okul ve iş temelli programların bir arada yürütüldüğü programlara kayıtlıdır (OECD, 2025a).

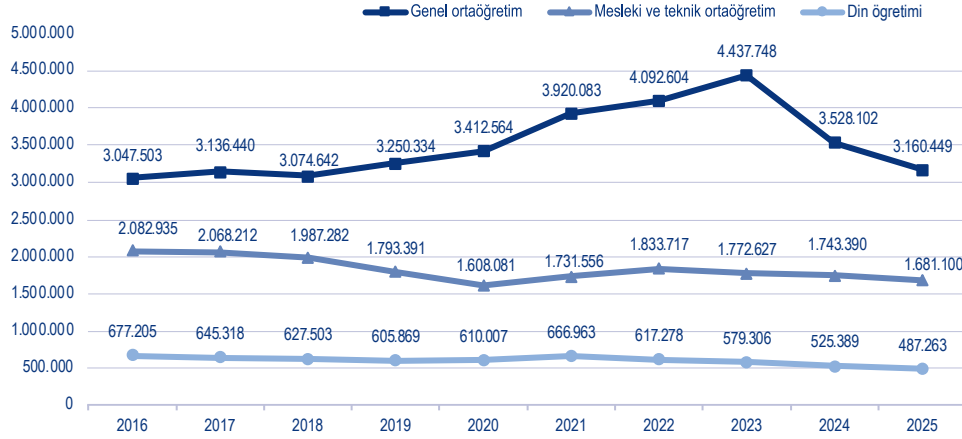
Tablo 1. Bağlı olduğu genel müdürlüğe göre mesleki ve teknik ortaöğretimde okul/kurum ve öğrenci sayıları (2025)

Genel müdürlük	Okul/kurum adı	Okul/kurum	Öğrenci
Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	2.410	1.008.564
	Çok Programlı Anadolu Lisesi	586	42.454
	Mesleki Eğitim Merkezi	408	420.330
Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Özel Eğitim Uygulama Okulu, Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi	308	144.858
	Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü	Özel Eğitim Uygulama Okulu, Özel Eğitim Meslek Okulu, Özel Eğitim Meslek Lisesi, Araştırma Geliştirme Eğitim ve Uygulama Merkezi	549
Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü	Mesleki Açıköğretim Lisesi	1	38.026
Toplam		4.262	1.681.100

Kaynak: (MEB, 2025b).

Tablo 1’de bağlı olduğu genel müdürlüğe ve okul türüne göre mesleki ve teknik orta-öğretimde okul/kurum ve öğrenci sayıları yer almaktadır. 2024/25 eğitim ve öğretim yılı verilerine göre Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü’ne bağlı 2.410 mesleki ve teknik Anadolu lisesinde 1 milyon 8 bin 564 öğrenci, 586 çok programlı Anadolu lisesinde 42 bin 454 öğrenci, 408 mesleki eğitim merkezinde 420 bin 330 öğrenci öğrenim görmektedir. Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü’ne bağlı 308 mesleki ve teknik ortaöğretim kurumunda 144 bin 858, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı 549 kurumda 26 bin 868 öğrenci öğrenim görürken Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü’ne bağlı mesleki açıköğretim lisesinde ise 38 bin 26 öğrenci bulunmaktadır. Dolayısıyla mesleki ve teknik ortaöğretimde öğrenciler ağırlıklı olarak mesleki ve teknik Anadolu liseleri, mesleki eğitim merkezleri ve özel mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında öğrenim görmektedir.

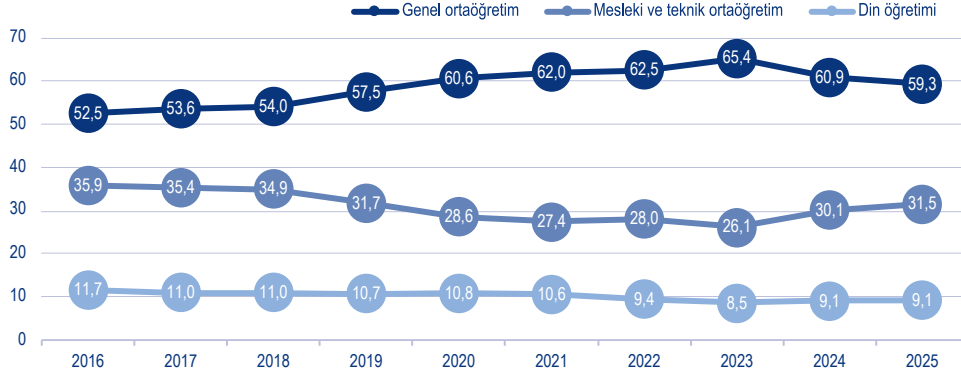
Şekil 2. Okul türüne göre ortaöğretimde toplam öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2016-2025)

Kaynak: MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 2’de okul türüne göre ortaöğretimde toplam öğrenci sayılarında yaşanan değişim verilmiştir. Burada genel ortaöğretimdeki öğrenci sayısı 2016 yılından 2023 yılına kadar sürekli artış eğiliminde olduğu, din öğretimi kapsamındaki öğrenciler ise 2016 yılından itibaren 2025 yılına kadar düşüş eğilimi göstermiştir. Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrenci sayısı incelendiğinde, 2016 yılından 2020 yılına kadar sürekli düşüş eğilimi gösterdiği, sonrasında 2021 ve 2022 yıllarında artış, 2023 sonrasında ise 2024 ve 2025 yıllarında tekrardan düşüş eğilimine girdiği görülmektedir. Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrenci sayısının 2018 yılından itibaren yaşanan düşüşün temel nedeni; Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) sistemi kapsamında uygulanan merkezi sınav puanına göre Anadolu liselerine puanı tutmayan tüm öğrencilerin zorunlu kontenjan dâhilinde mesleki ve teknik liseleri tercih etmek zorunda bırakılırken, 2018 yılında Liselere Geçiş Sistemi (LGS) kapsamında meslek liselerine kayıtların isteğe bırakılmış olmasıdır. Dolayısıyla LGS’nin uygulanmasıyla belirli bir süre genel ortaöğretimde öğrenci sayısında artışa mesleki ve teknik ortaöğretimde ise azalışa sebep olmuştur. 2016 yılında mesleki ve teknik ortaöğretimdeki öğrenci sayısı 2 milyon 82 bin 935 iken 2025 yılında 1 milyon 681 bin 100’e gerilemiştir. Son on yılda mesleki ve teknik ortaöğretim öğrenci sayısı yaklaşık 402 bin (%19) azalmıştır.

Şekil 3. Okul türüne göre ortaöğretimde öğrenci oranlarında (%) yaşanan değişim (2016-2025)

Kaynak: MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 3'te okul türüne göre ortaöğretimde öğrenci oranlarında yaşanan değişim gösterilmiştir. 2016 yılında din öğretimi kapsamında imam hatip liselerindeki öğrencilerin ortaöğretim içerisindeki payı %11,7, mesleki ve teknik ortaöğretimdeki öğrencilerin payı %35,9 ve genel ortaöğretimdeki öğrencilerin payı %52,5 iken 2025 yılında imam hatip liselerindeki öğrencilerin payı %9,1'e ve mesleki ve teknik ortaöğretimdeki öğrencilerin payı %31,5'e gerilerken genel ortaöğretimdeki öğrencilerin payı %59,3'e yükselmiştir. Mesleki ve teknik ortaöğretimin öğrenci oranı son yıllarda önemli düzeyde azaldığı görülmektedir.

Tablo 4. Mesleki ve teknik ortaöğretimde kurum türüne göre öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2016-2025)

	Mesleki ve teknik Anadolu lisesi	Mesleki eğitim merkezi	Özel öğretim	Çok programlı Anadolu lisesi	Özel eğitim	Mesleki açıköğretim	Mesleki ve teknik ortaöğretim
2016	1.482.870	36.619	99.217	235.612	26.809	201.808	2.082.935
2017	1.424.741	128.601	111.720	159.099	24.559	219.492	2.068.212
2018	1.372.529	136.274	109.113	151.863	25.409	192.094	1.987.282
2019	1.206.045	92.266	107.228	187.614	25.951	174.287	1.793.391
2020	1.125.448	115.000	108.918	76.195	25.907	156.613	1.608.081
2021	1.235.038	159.773	127.280	76.832	26.664	105.969	1.731.556
2022	1.111.539	400.219	139.569	65.069	26.812	90.509	1.833.717
2023	1.096.021	373.061	151.655	54.570	26.076	71.244	1.772.627
2024	1.045.836	421.520	148.011	56.496	26.758	44.769	1.743.390
2025	1.008.564	420.330	144.858	42.454	26.868	38.026	1.681.100

Kaynak: MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanmıştır.

Not: Spor Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi vb. öğrenci sayıları 2019 ve öncesinde Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrenci sayıları içerisinde gösterilmiştir.

2016 ile 2025 yılları arasında mesleki ve teknik ortaöğretimde kurum türüne göre öğrenci sayılarında yaşanan değişim Tablo 4'te verilmiştir. Buna göre mesleki ve teknik Anadolu lisesi, çok programlı Anadolu lisesi ve mesleki açıköğretim lisesi öğrenci sayıları son on yılda düşüş eğilimi gösterirken, mesleki eğitim merkezi ve özel öğretim kurumları artış eğilimi göstermiştir. Özel eğitimde ise durağan bir seyir söz konusudur. Özel öğretimdeki öğrenci sayısındaki artış oransal olarak yüksek görünse de mesleki ve teknik ortaöğretim içerisindeki payı OECD ülkelerine göre (bk. Şekil 7) düşük düzeyde kalmaktadır. Burada dikkat çeken mesleki eğitim merkezlerine kayıtlı öğrenci sayısındaki artıştır. 2016 yılında mesleki eğitim merkezlerinde 36 bin 619 öğrenci bulunurken 2025 yılında bu sayı 420 bin 330'a yükselmiştir. On yıl önce mesleki ve teknik eğitimde öğrenci yoğunluğu mesleki ve teknik Anadolu liseleri, çok programlı Anadolu liseleri ve mesleki açıköğretimde iken bugün ise mesleki ve teknik Anadolu liseleri, mesleki eğitim merkezleri ve özel öğretim kurumlarındadır.

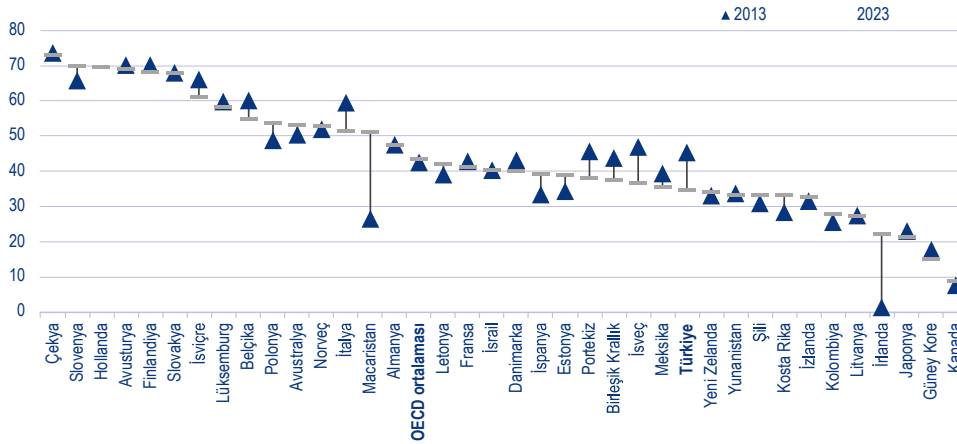
Tablo 5. OECD ülkelerinde program türüne göre ortaöğretimde kayıtlı öğrenci sayıları (2023)

	Genel programlar	Mesleki programlar
Türkiye	4.437.748	2.351.933
Meksika	3.478.483	1.901.376
İtalya	1.408.286	1.482.071
Birleşik Krallık	2.230.731	1.334.000
Fransa	1.650.667	1.143.292
Almanya	1.214.704	1.085.870
Polonya	813.820	932.088
İspanya	1.168.378	749.290
Japonya	2.629.955	702.607
Avustralya	557.212	627.957
Hollanda	257.313	589.109
Kolombiya	1.053.362	402.901
Belçika	330.940	401.409
Çekya	115.587	314.371
Avusturya	109.184	241.519
Finlandiya	109.604	231.662
Macaristan	213.738	221.378
İsviçre	135.846	212.924
İsveç	364.158	210.566
Güney Kore	1.095.087	192.490
İsrail	265.693	179.862
Şili	893.987	168.917
Portekiz	245.183	149.781
Norveç	123.088	136.742
Slovakya	59.709	125.272
Kanada	1.293.204	119.905
Yunanistan	230.811	114.591
Danimarka	169.357	112.409
Yeni Zelanda	171.478	88.247
Kosta Rika	140.820	69.723
Slovenya	28.111	65.271
İrlanda	185.742	53.112
Letonya	35.031	25.129
Estonya	30.680	19.387
Litvanya	45.168	16.722
Lüksemburg	11.584	16.256
İzlanda	15.044	7.211
ABD	12.519.600	-

Kaynak: (UNESCO, 2025).

2013/14 eğitim ve öğretim yılından itibaren MEB örgün eğitim istatistiklerinde imam hatip liselerini bazı göstergelerde mesleki ve teknik ortaöğretimden ayrı göstermeye başlamıştır. Buna karşılık uluslararası verilerde, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinde ve MEB istatistiklerine ilişkin çoğu göstergede mesleki ve teknik ortaöğretim kapsamında gösterilmektedir. Dolayısıyla OECD verilerinde Türkiye'nin mesleki programlarına ilişkin veriler hem mesleki ve teknik ortaöğretimdeki hem de din öğretimi kapsamında imam hatip liselerindeki verileri içermektedir. 2023 yılında OECD ülkelerinde program türüne göre ortaöğretimde kayıtlı öğrenci sayıları Tablo 5'te verilmiştir. Türkiye'nin OECD istatistiklerinde imam hatip öğrencileri de mesleki eğitim kategorisinde yer almakta olup 2023 yılına ilişkin mesleki ve teknik ortaöğretimdeki öğrenci sayısı 1 milyon 772 bin 627'dir. Dolayısıyla yorumlarda bu veri kullanılmıştır. Buna göre OECD ülkelerinde ortaöğretimde mesleki programlara kayıtlı öğrenci sayıları incelendiğinde Türkiye, mesleki programlarda OECD ülkeleri arasında Meksika (1.901.376)'dan sonra 1 milyon 772 bin 627 ile en fazla öğrenciye sahip ikinci ülke konumundadır. Daha sonra sırasıyla İtalya (1.482.071), Birleşik Krallık (1.334.000), Fransa (1.143.292) ve Almanya (1.085.870) gelmekte olup bu ülkelerde mesleki programlara kayıtlı öğrenci sayısı 1 milyonun üzerindedir. Dolayısıyla Türkiye mesleki programlarda eğitim ve öğretim gören 1 milyon 772 bin 627 öğrenci sayısı ile OECD ülkeleri arasında en fazla öğrenciye sahip ikinci ülkedir.

Şekil 6. OECD ülkelerinde meslek programlardaki öğrenci paylarında yaşanan değişim (%) (2013 ve 2023)

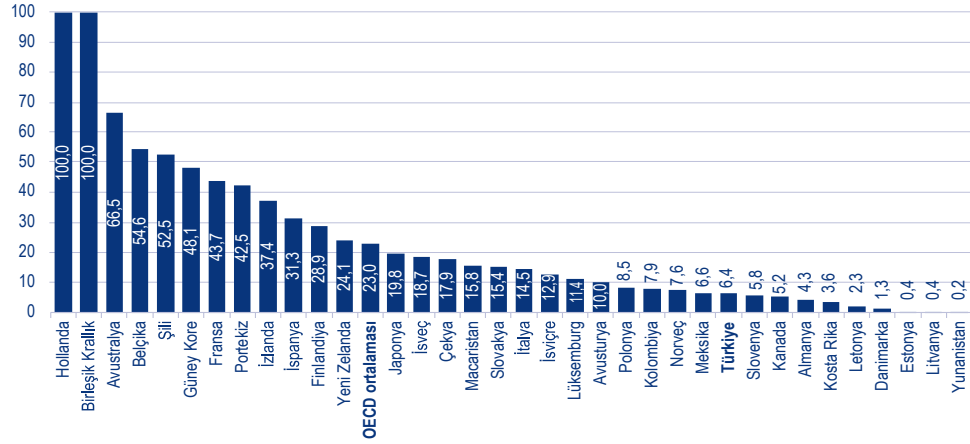

Kaynak: (OECD, 2025a).

OECD ülkelerinde 2013 ve 2023 yıllarında meslek programlardaki öğrenci paylarında yaşanan değişim Şekil 6'da gösterilmiştir. Buna göre OECD ülkelerinde ortaöğretim içerisinde mesleki programlardaki öğrenci oranları aşırı farklılaşmakta olup 2023

yılında mesleki programlardaki öğrenci payı Çekya (%73), Slovenya (%70), Hollanda (%70), Avusturya (%69), Finlandiya (%68), Slovakya (%68), İsviçre (%61), Lüksemburg (%58), Belçika (%55), Polonya (%53), Avustralya (%53), Norveç (%53), İtalya (%51) ve Macaristan (%51)'de %50'nin üzerindeyken Kanada (%8), Güney Kore (%15), Japonya (%21) ve İrlanda (%22)'de %22 ve altındadır. OECD ülkeleri ortalaması %44 olup Türkiye'nin 2023 yılındaki imam hatip lisesi öğrenci oranı çıkartıldığında mesleki programlardaki öğrenci payı %26'dır. Türkiye mesleki programlardaki öğrenci payı ile OECD ülkeleri arasında son sıralara gerilemiş durumdadır. On yıllık periyoda ilişkin verilere bakıldığında ise OECD ülkelerin neredeyse yarısında mesleki programlardaki öğrenci paylarında azalma söz konusudur.

Şekil 7. OECD ülkelerinde mesleki eğitimde özel öğretim öğrenci oranı (%) (2023)

Kaynak: (OECD, 2025a).

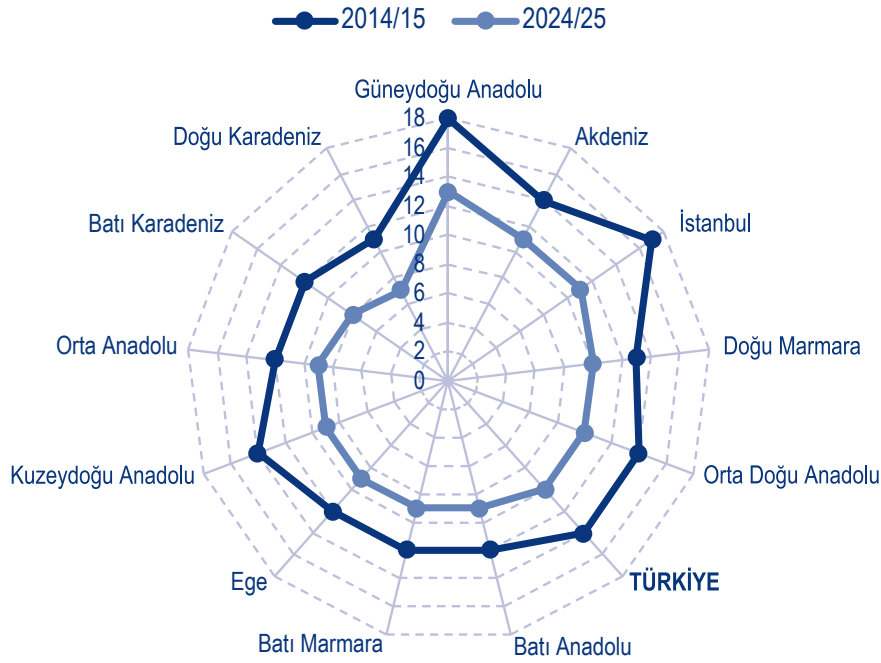
OECD ülkelerinde 2023 yılı verilerine göre mesleki eğitimde özel öğretim öğrenci oranı Şekil 7'de verilmiştir. Buna göre OECD ülkelerinde mesleki eğitim içerisinde özel öğretimin payı genelde yüksek olup Hollanda (%100), Birleşik Krallık (%100), Avustralya (%67), Belçika (%55), Güney Kore (%48), Fransa (%44) ve Portekiz (%43)'de %40'ın üzerindedir. Mesleki eğitimde özel öğretim öğrenci oranı bakımından OECD ülkeleri ortalaması %23 olup Türkiye'de bu oran %6,4'tür. Dolayısıyla OECD ülkeleriyle karşılaştırıldığında Türkiye'de özel sektörün mesleki ve teknik eğitimdeki payının oldukça düşük olduğu ortaya çıkmaktadır.

Mesleki ve Teknik Eğitimde Eğitim Ortamları

Bu bölümde mesleki ve teknik ortaöğretimde öğretmen ve okul başına düşen öğrenci sayılarının on yıllık periyodundaki değişimi bölgelere göre incelenmiş ve OECD ülkelerinde mesleki programlarda öğretmen başına düşen öğrenci sayıları Türkiye verisi ile karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Şekil 8. Bölgelere göre mesleki ve teknik ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısında yaşanan değişim (2015 ve 2025)

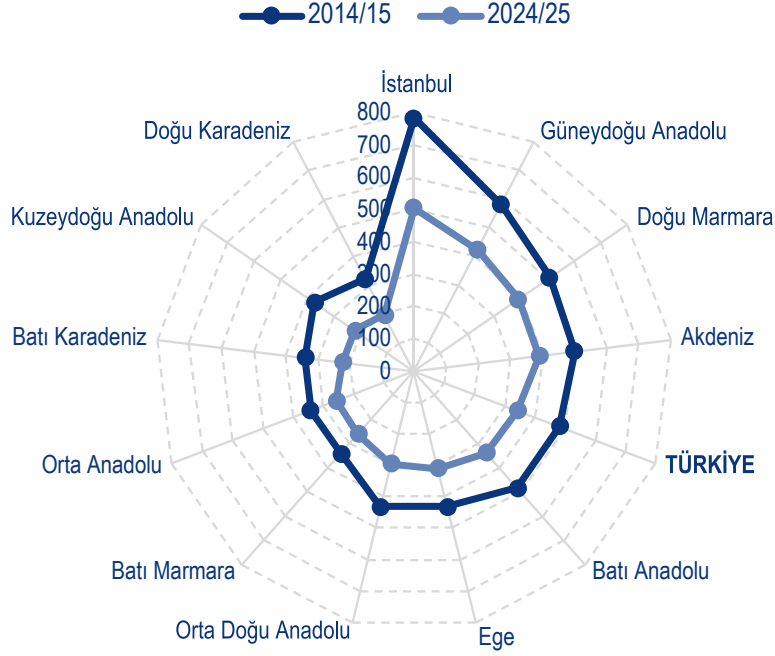

Kaynak: MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanmıştır.

2015 ve 2025 yıllarında bölgelere göre mesleki ve teknik ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısında yaşanan değişim Şekil 8'de verilmiştir. Türkiye genelinde mesleki ve teknik ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 2015 yılında 14 iken 2025 yılında 11'e düşmüştür. Bölgelerarası farklılaşmalar söz konusu olup mesleki ve teknik ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 2015 yılına göre 2025 yılında tüm bölgelerde düşmüştür. 2024/25 eğitim ve öğretim yılında mesleki ve teknik ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı Güneydoğu Anadolu, Akdeniz, İstanbul, Doğu Marmara ve Orta Doğu Anadolu bölgeleri Türkiye ortalamasının üstünde iken Batı Anadolu, Batı Marmara, Ege, Kuzeydoğu Anadolu, Orta Anadolu, Batı Karadeniz ve Doğu Karadeniz bölgelerinde ise Türkiye ortalama-

sının altındadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde mesleki ve teknik ortaöğretimde öğretmen başına 13 öğrenci düşerken Doğu Karadeniz’de 7 öğrenci düşmektedir.

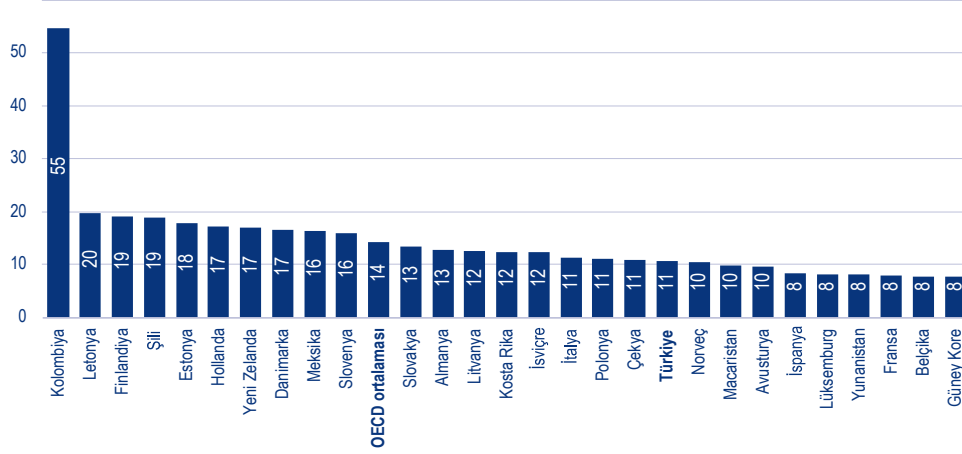
Şekil 9. Bölgelere göre mesleki ve teknik ortaöğretimde okul başına düşen öğrenci sayısında yaşanan değişim (2015 ve 2025)

Kaynak: MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 9’da 2015 ve 2025 yıllarında bölgelere göre mesleki ve teknik ortaöğretimde okul başına düşen öğrenci sayısı gösterilmiştir. Türkiye geneli mesleki ve teknik ortaöğretimde okul başına düşen öğrenci sayısı 2015 yılında 481 iken 2025 yılında 342’ye gerilemiştir. Mesleki ve teknik ortaöğretimde okul başına düşen öğrenci sayısı bakımından bölgelerarası farklılaşmalar bulunmakta olup 2015 yılına göre 2025 yılında tüm bölgelerde düşüşler söz konusudur. 2024/25 eğitim ve öğretim yılında mesleki ve teknik ortaöğretimde okul başına en fazla öğrencinin düştüğü bölge 504 öğrenciyle İstanbul, en az öğrencinin düştüğü bölge ise 196 öğrenci ile Doğu Karadeniz’dir. Bölgelere göre son on yıllık periyotta mesleki ve teknik ortaöğretimde hem öğretmen hem de okul başına düşen öğrenci sayılarındaki azalmanın dolayısıyla niceliksel iyileşmenin temel nedenleri arasında yeni yapılan derslik/okul sayıları ile öğrenci sayılarındaki azalma gösterilebilir.

Şekil 10. OECD ülkelerinde mesleki programlarda öğretmen başına düşen öğrenci sayıları (2023)

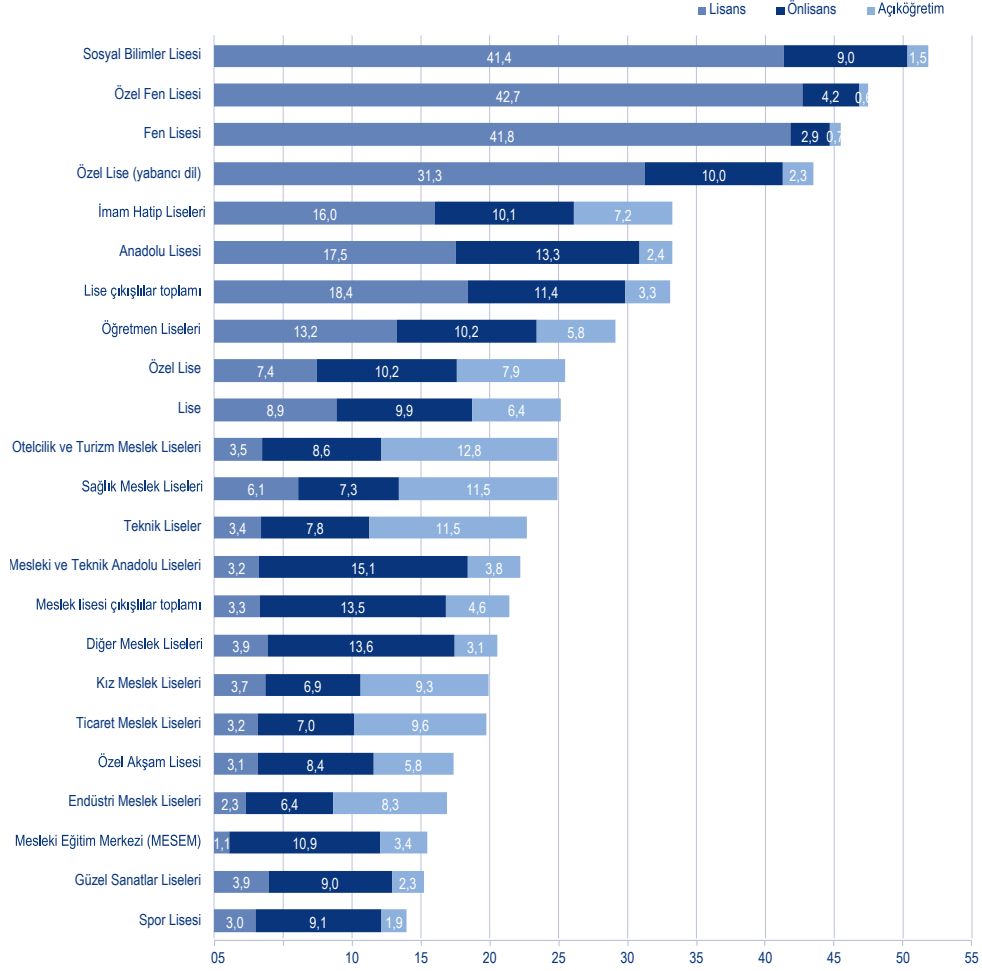
Kaynak: (OECD, 2025a).

OECD ülkelerinde 2023 yılı verilerine göre mesleki programlarda öğretmen başına düşen öğrenci sayıları Şekil 10'da gösterilmiştir. Mesleki programlarda öğretmen başına düşen öğrenci sayısı bakımından OECD ülkeleri ortalaması 14 iken Türkiye'de bu oran 11 öğrencidir. Türkiye mesleki ve teknik ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı bakımından hem OECD ülkeleri ortalamasından hem de çoğu ülkeden daha iyi durumdadır.

Mesleki Eğitimin Çıktıları

Bu bölümde ilk önce mezun olduğu okul türüne göre üniversite giriş sınavına başvuranların içinde bir yükseköğretim programına yerleşenlerin oranı, okul türüne göre mezun sayıları ve bu mezunlardan üniversite giriş sınavına başvuranların sayıları, önlisans ve lisans düzeyinde yükseköğretim programına yerleşenlerin kurum türüne göre dağılımları ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Daha sonra lise mezunlarının işgücü istatistikleri incelenmiştir. Son olarak ise OECD ülkeleri verileri ile Türkiye verisi karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Şekil 11. Okul türüne göre üniversite giriş sınavına başvuranların içinde bir yükseköğretim programına yerleşenlerin oranı (%) (2025)

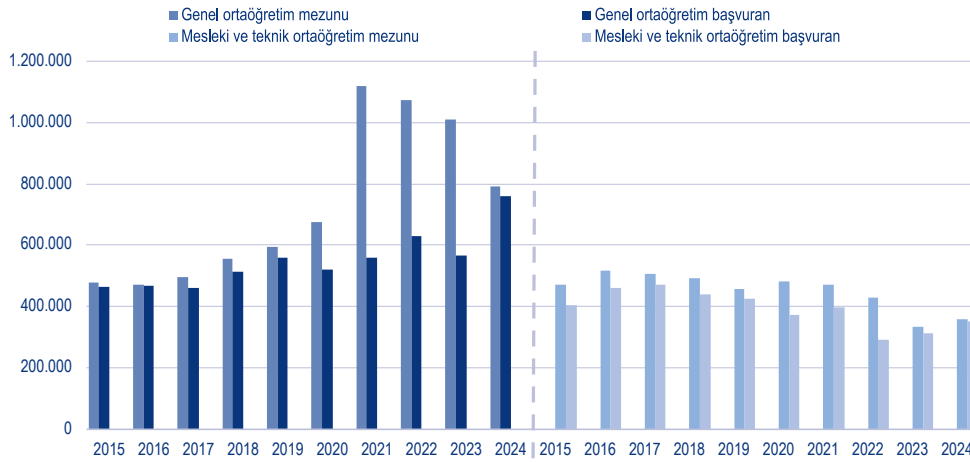

Kaynak: ÖSYM 2025 YKS yerleştirme sonuçlarına ilişkin sayısal bilgiler kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 11'de 2025 yılında okul türüne göre üniversite giriş sınavına başvuranların içinde bir yükseköğretim programına yerleşenlerin oranı gösterilmiştir. Üniversite giriş sınavına başvuranların içinde genel ortaöğretim kapsamındaki liselerden mezun olanların ağırlıklı olarak yükseköğretimde lisans programlarına yerleşirken, mesleki ve teknik ortaöğretim kapsamındaki liselerden mezun olanların genelde önlisans ve açıköğretim programlarına yerleştiği görülmektedir. Mesleki ve teknik ortaöğretimden mezunlar arasında üniversite giriş sınavına başvuranların içinde lisans programlarına oransal olarak en fazla yerleşen sağlık meslek lisesi (%6,1) mezunlarıdır. Üniversite giriş sınavına başvuranların içinde lisans programlarına yerleşen diğer mes-

leki ve teknik ortaöğretimden kapsamındaki lise türlerinden mezun olanların oranı ise %1,1 ile %3,9 arasında değişirken önlisans düzeyinde yerleşenlerin oranı ise %6,4 ile %15,1 arasında değişmektedir. Burada üniversite giriş sınavına başvuran tüm adaylar üzerinden değerlendirme yapılmış olup aşağıda lise son sınıf düzeyinde başvuran dolayısıyla yeni mezunların yükseköğretim tercihleri ele alınmış olup önem arz etmektedir.

Şekil 12. Okul türüne göre mezun sayıları ve bu mezunlar arasından üniversite giriş sınavına başvuranların sayıları (2015-2024)

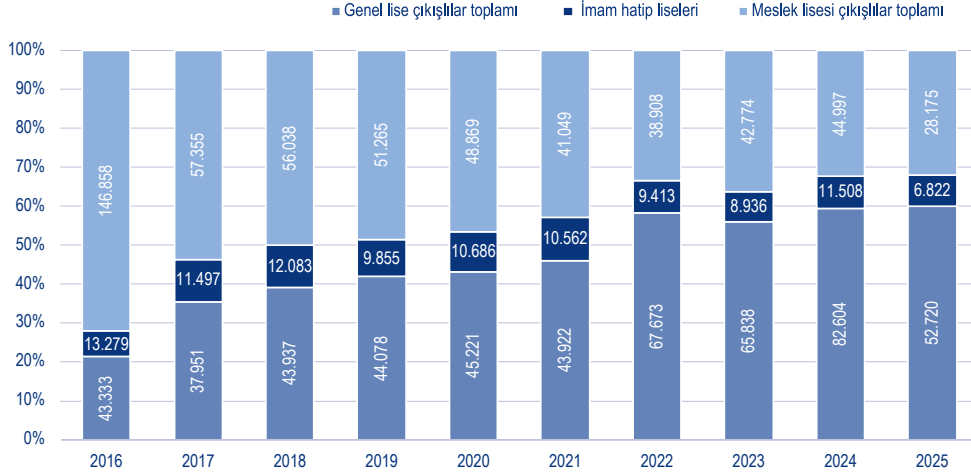
Kaynak: MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanmıştır.

Not: MEB istatistiklerinde mesleki ve teknik ortaöğretim ile imam hatip lisesi mezun sayıları birlikte verilmiştir.

2015 ile 2024 yılları arasında okul türüne göre mezun sayıları ve bu mezunlar arasından üniversite giriş sınavına başvuranların sayıları Şekil 12'de verilmiştir. Burada mesleki ve teknik ortaöğretim mezun sayıları MEB istatistiklerinde imam hatip lisesi mezun sayılarıyla birlikte verilmiştir. Genelde mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından yeni mezun olmuş gençlerin çoğunluğunun işgücüne katılarak istihdamda yer almaları beklenir. Burada mesleki ve teknik ortaöğretimden yeni mezun olanların çoğunluğunun üniversite giriş sınavına başvurduğu ortaya çıkmaktadır. Son iki yılda ise mesleki ve teknik ortaöğretimden yeni mezun olup üniversite giriş sınavına başvurmamayan mezunların sayısının çok azaldığı, nerdeyse yeni mezunların tamamına yakınının üniversite giriş sınavına başvurduğu görülmektedir. 2023 yılında mesleki ve teknik ortaöğretimden yeni mezun olan 334 bin 880 kişiden 313 bin 719'u üniversite giriş sınavına başvururken 2024 yılında ise yeni mezun 360 bin 81 kişiden 352 bin 545'i başvurmuştur. Son on yıllık veriler incelendiğinde mesleki ve teknik ortaöğre-

timden yeni mezun olup üniversite giriş sınavına başvuran arasındaki farkın çok fazla olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla mesleki ve teknik ortaöğretimden yeni mezun olan öğrenciler hemen işgücüne katılıp istihdamda yer almak yerine yükseköğrenim almayı tercih etmektedir.

Şekil 13. Okul türüne göre lise son sınıfta üniversite giriş sınavına başvuranların içinde önlisans programlarına yerleşenlerin sayısı (2016-2025)

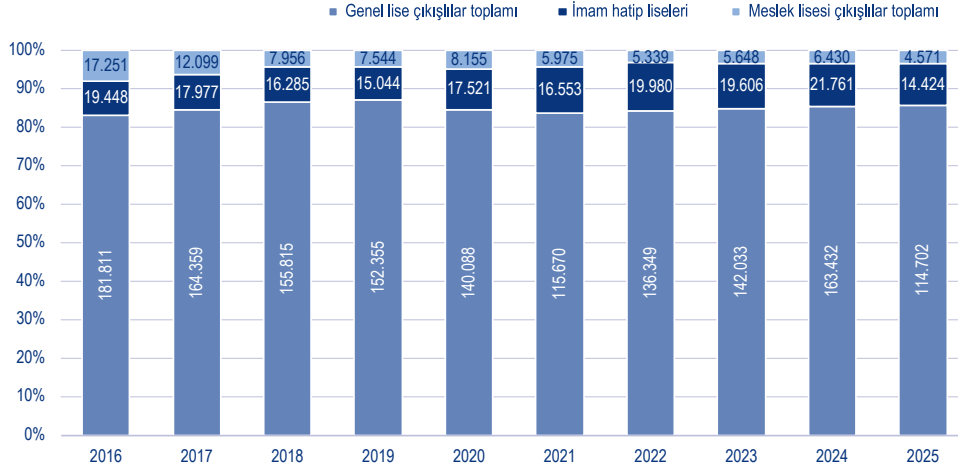

Kaynak: ÖSYM'nin ÖSYS ve YKS yerleştirme sonuçlarına ilişkin sayısal bilgileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 13'te 2016 ile 2025 yılları arasında okul türüne göre lise son sınıfta üniversite giriş sınavına başvuranların içinde önlisans programlarına yerleşenlerin %100 yığılmış sayıları verilmiştir. Burada dikkat çeken husus 2020 yılı ve öncesinde önlisans programlarının ağırlıklı olarak öğrenci kaynağını mesleki ve teknik ortaöğretimden yeni mezun olmuş öğrenciler oluştururken 2022 yılı ve sonrasında ise durum tam tersine dönmüş ve önlisans programlarının ağırlıklı olarak öğrenci kaynağını genel ortaöğretimden yeni mezun olmuş öğrenciler oluşturmaktadır. Önlisans öğrenci kaynağının 2022 yılından itibaren ağırlıklı olarak genel ortaöğretimden yeni mezun olmuş öğrencilerin oluşturulmasının dolayısıyla durumun tam tersine dönmesinin temel nedeni, Yükseköğretim Kurulu (YÖK)'nun 2022 yılından itibaren YKS'de önlisans ve lisans programlarını tercihte 150 ve 180 olan TYT ve AYT baraj puanları uygulamasını kaldırmasıdır. Genel ortaöğretimden yeni mezun olmuş öğrencilerin önlisans programları için uygulanan 150 baraj puanının kalkmasından kaynaklı olarak nispeten akademik başarıları mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilerine göre daha yüksek olmasının da etkisiyle önlisans programlarını tercih etmelerinden kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte son yılda önlisans kontenjanlarının önemli düzeyde azaltılması da bu kontenjanları genel ortaöğretimden yeni mezun olmuş öğrenciler

tarafından tercih edilmesini sağlamış ve akademik olarak nispeten daha iyi olmalarının da avantajıyla bu kontenjanları doldurmuştur.

Şekil 14. Okul türüne göre üniversite giriş sınavına başvuranların içinde lisans programlarına yerleşenlerin sayısı (2016-2025)

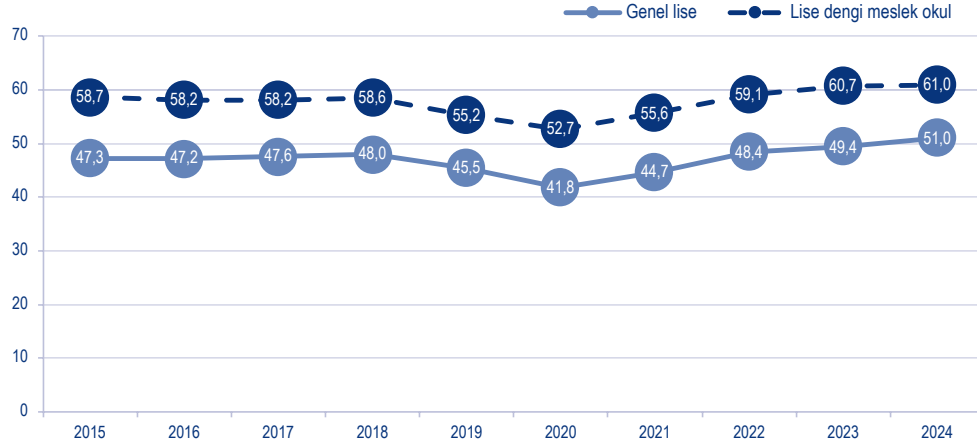
Kaynak: ÖSYM'nin ÖSYS ve YKS yerleştirme sonuçlarına ilişkin sayısal bilgileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 14'te 2016 ile 2025 yılları arasında okul türüne göre lise son sınıfta üniversite giriş sınavına başvuranların içinde lisans programlarına yerleşenlerin %100 yığılmış sayıları gösterilmiştir. Burada mesleki ve teknik ortaöğretimden yeni mezun olmuş öğrenciler arasında üniversite giriş sınavına başvurup lisans programlarına yerleşenlerin sayıları son on yılda azalma eğilimine girmiş olup 2016 yılında 17 bin 251 mesleki ve teknik ortaöğretimden yeni mezun olmuş öğrenci lisans programına yerleşirken 2025 yılında bu sayı 4 bin 571 olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından yeni mezun olmuş öğrenciler arasında lisans programlarına yerleşenlerin sayılarının çok düşük olması; diğer okul türlerinden yeni mezun olan öğrencilere göre mesleki ve teknik ortaöğretimden yeni mezun olanların akademik başarılarının nispeten çok daha düşük olduğundan kaynaklanmaktadır.

OECD ülkeleri, nüfuslarının eğitim düzeyini artırmak için bireyleri eğitim sistemi içinde tutmayı ve onları işgücü piyasasının talep ettiği becerilerle donatmayı amaçlayan çeşitli politikalar geliştirmekte ve uygulamaktadır. Eğitim düzeyi, ülkelerin işgücü piyasasında önemli bir rol oynar. Genellikle beşeri sermayenin temel bir göstergesi olarak kullanılır. Daha yüksek eğitim düzeyleri, artan istihdam oranları ve daha nitelikli bir işgücüyle güçlü bir şekilde bağlantılıdır (OECD, 2025a). Bu kapsamda eğitim

düzeyine göre işgücü istatistiklerini ayrıntılı incelemek, işgücü piyasasının beklenti ve talepleri ile genel lise ve meslek lisesi mezunlarının hedeflerini anlamada yardımcı olacaktır.

Şekil 15. Okul türüne göre lise mezunlarının istihdam oranlarında (%) yaşanan değişim (2015-2024)

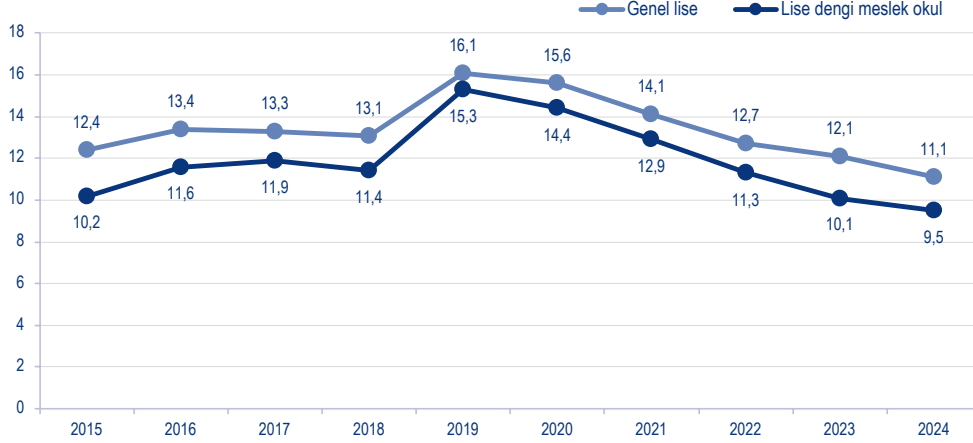

Kaynak: TÜİK işgücü istatistikleri kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 15’de 2015 ile 2024 yılları arasında okul türüne göre lise mezunlarının istihdam oranlarında yaşanan değişim verilmiştir. Buna göre lise dengi meslek okul mezunlarının istihdam oranları genel lise mezunlarına göre yüksektir. İş hayatında lise dengi meslek okul mezunlarının genel lise mezunu olanlara göre daha avantajlı olduğu açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Son on yıl incelendiğinde her iki okul türünden mezun olanların istihdam oranları 2020 yılında COVID-19 pandemisinden kaynaklı olarak bir düşüş yaşansa da tekrardan artış yaşanmıştır. Lise dengi meslek okul mezunu olanların istihdam oranı 2024 yılında genel lise mezunu olanlardan %10 puan daha fazladır.

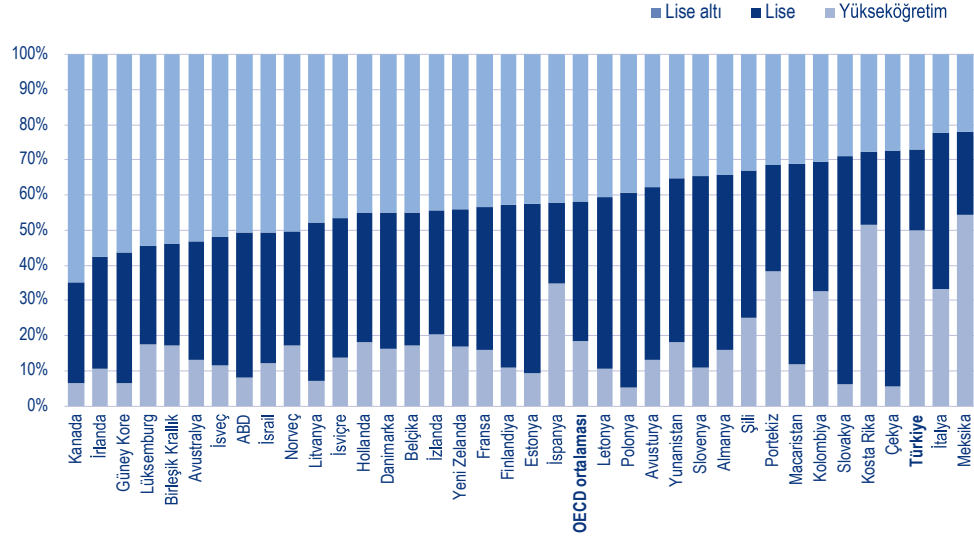
Şekil 16. Okul türüne göre lise mezunlarının işsizlik oranlarında (%) yaşanan değişim (2015-2024)

Kaynak: TÜİK işgücü istatistikleri kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 16'da 2015 ile 2024 yılları arasında okul türüne göre lise mezunlarının işsizlik oranlarında yaşanan değişim gösterilmiştir. Buna göre lise dengi meslek okul mezunlarının işsizlik oranları genel lise mezunlarına göre daha düşüktür. Son on yıl incelendiğinde her iki okul türünden mezun olanların işsizlik oranları 2019 ve 2020 yıllarında COVID-19 pandemisinden kaynaklı olarak en üst düzeye ulaşmış sonrasında ise düşüş eğilimine girmiştir. 2024 yılında da her iki okul türünden mezun olanların işsizlik oranları en düşük seviyede gerçekleşmiştir. Lise dengi meslek okul mezunu olanların işsizlik oranı 2024 yılında genel lise mezunu olanlardan %1,6 puan daha azdır. Dolayısıyla lise dengi meslek okul mezunlarının genel lise mezunlarına göre hem istihdam oranları daha yüksek hem de işsizlik oranları daha düşüktür.

Şekil 17. OECD ülkelerinde 25-64 yaş arası nüfusun eğitim düzeyine göre dağılımı (%) (2024)

Kaynak: (OECD, 2025a).

Şekil 17’de 2024 yılında OECD ülkelerinde arasında 25-64 yaş arası nüfusun eğitim düzeyine göre dağılımı verilmiştir. 2024 yılı verilerine göre OECD ülkelerinde ortalama olarak 25-64 yaş arası nüfusun %18’i lise altı eğitime sahipken %40’ı lise mezunu ve %42’si ise yükseköğretim mezunudur. Türkiye’de 25-64 yaş arası nüfusun eğitim düzeyi incelendiğinde; 25-64 yaş arası nüfusun yarısı (%50) lise altı eğitime sahip olup %23’ü lise mezunu ve %27’si de yükseköğretim mezunudur. Bu verilerle Türkiye OECD ülkeleri arasında 25-64 yaş arası nüfusta en düşük eğitim düzeyine sahip ülkelerin başında gelmektedir. Türkiye’de hala nitelikli insan kaynağı oluşturulmasına ihtiyaç vardır.

Tablo 18. OECD ülkelerinde 25-64 yaş arasındakilerin eğitim düzeyine göre istihdam oranları (%) (2024)

	Genel lise	Mesleki lise	Yükseköğretim
Norveç	94	90	98
İzlanda	83	88	91
Portekiz	85	88	91
İsveç	81	86	89
Hollanda	79	85	90
İsviçre	80	85	89
Danimarka	73	84	88
Macaristan	84	84	92
Avustralya	77	83	89
Almanya	73	83	89
Estonya	80	83	89
Yeni Zelanda	82	82	90
Slovakya	81	82	91
OECD ortalaması	76	79	87
Slovenya	82	79	91
Letonya	74	79	88
İsrail	73	78	88
Birleşik Krallık	78	78	87
Yunanistan	66	78	81
Avusturya	75	78	86
Finlandiya	70	77	89
İtalya	67	76	85
İspanya	73	76	84
Belçika	69	75	88
Polonya	77	75	92
Fransa	74	75	87
Şili	70	75	86
Kosta Rika	70	75	79
Litvanya	75	72	90
Lüksemburg	76	70	85
Türkiye	61	66	75
Meksika	74	63	81

Kaynak: (UNESCO, 2025).

Tablo 18’de 2024 yılında OECD ülkelerinde 25-64 yaş arasındakilerin eğitim düzeyine göre istihdam oranları verilmiştir. 2024 yılı verilerine göre OECD ülkelerinde ortalama olarak 25-64 yaş arasındaki genel lise mezunu olanların istihdam oranı %76 iken mesleki lise mezunu olanların istihdam oranı %79 ve yükseköğretim mezunu olanların istihdam oranı ise %87dir. Türkiye’de 25-64 yaş arasındaki genel lise mezunu olanların istihdam oranı %61, mesleki lise mezunu olanların %66 ve yükseköğretim mezunu olanların istihdam oranı ise %75’tir. Türkiye’nin 25-64 yaş

arasındaki nüfusun eğitim düzeyine göre istihdam oranları OECD ülkeleri ortalamalarından altındadır. Burada dikkat çeken husus 2024 yılı verilerine göre Türkiye’de 25-64 yaş arası mesleki lise mezunlarının genel lise mezunu olanlara göre istihdam oranı %5 puan fazlayken yükseköğretim mezunu olanların istihdam oranından %9 puan düşük olmasıdır.

Tablo 19. OECD ülkelerinde 25-64 yaş arasındakilerin eğitim düzeyine göre işsizlik oranları (%) (2024)

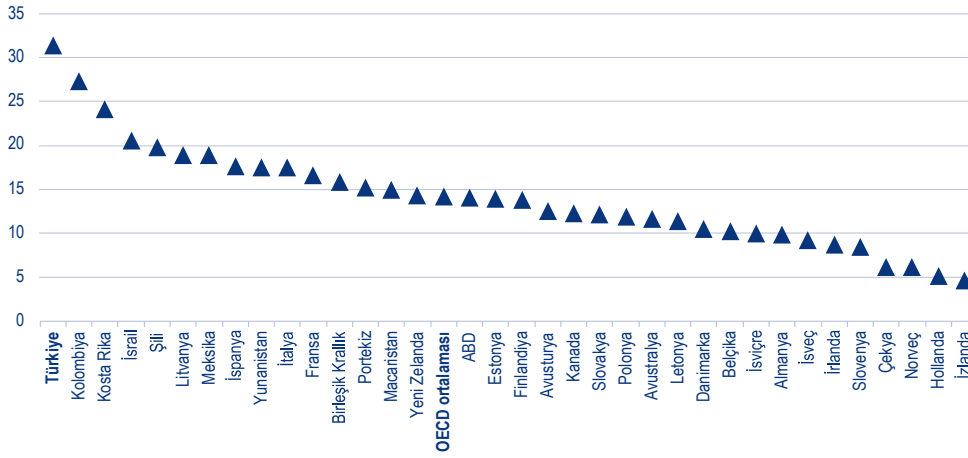
	Genel lise	Mesleki lise	Yükseköğretim
Litvanya	9,0	10,4	4,1
İspanya	10,7	10,4	6,3
Yunanistan	10,5	8,9	6,9
Estonya	7,4	8,3	4,9
Finlandiya	11,4	8,0	4,3
Şili	8,3	7,2	5,5
Türkiye	8,9	7,1	7,5
Letonya	9,5	6,9	3,9
Fransa	7,1	6,4	4,4
Portekiz	5,4	6,0	4,0
Belçika	7,0	4,9	2,9
OECD ortalaması	5,7	4,8	3,6
İtalya	6,6	4,8	3,2
Yeni Zelanda	3,9	4,2	2,3
Kosta Rika	6,2	4,1	5,4
Slovakya	3,3	4,1	1,9
Avusturya	6,3	4,0	3,4
Macaristan	3,5	3,8	1,7
Danimarka	7,6	3,6	4,6
İsveç	5,8	3,5	4,6
Slovenya	3,4	3,5	1,9
İsrail	3,3	2,9	2,5
İsviçre	4,9	2,9	3,5
Polonya	3,3	2,9	1,3
Birleşik Krallık	2,8	2,8	2,3
Almanya	5,3	2,5	2,5
Avustralya	2,6	2,4	1,3
Hollanda	3,6	2,1	2,4
Meksika	2,5	2,1	2,9
İzlanda	3,7	1,0	2,3

Kaynak: (UNESCO, 2025).

2024 yılında OECD ülkelerinde 25-64 yaş arasındakilerin eğitim düzeyine göre işsizlik oranları Tablo 19’da verilmiştir. 2024 yılı verilerine göre OECD ülkelerinde ortalama

ma olarak 25-64 yaş arasındaki genel lise mezunu olanların işsizlik oranı %5,7, mesleki lise mezunu olanların %4,8 ve yükseköğretim mezunu olanların işsizlik oranı ise %3,6'dır. Türkiye'de 25-64 yaş arasındaki genel lise mezunu olanların işsizlik oranı %8,9 iken mesleki lise mezunu olanların %7,1 ve yükseköğretim mezunu olanların ise %7,5'tir. Türkiye'nin 25-64 yaş arasındaki nüfusun eğitim düzeyine göre işsizlik oranları OECD ülkeleri ortalamalarından yüksektir. Burada dikkat çeken husus 2024 yılı verilerine göre Türkiye'de 25-64 yaş arası mesleki lise mezunlarının işsizlik oranının yükseköğretim mezunlarının işsizlik oranından daha düşük olmasıdır.

Şekil 20. OECD ülkelerinde 18-24 yaş arası ne eğitimde ne istihdamda (NEET) olanların oranı (%) (2024)

Kaynak: (OECD, 2025a).

Şekil 20'de 2024 yılında OECD ülkelerinde 18-24 yaş arası ne eğitimde ne istihdamda (NEET) olanların oranı gösterilmiştir. 2024 yılında 18-24 yaş arası ne eğitimde ne istihdamda olanların oranı OECD ülkeleri ortalaması %14 olup Türkiye'nin 18-24 yaş arası NEET oranı %31 olarak gerçekleşmiş ve OECD ülkeleri arasında en yüksek NEET oranına sahip ülke konumundadır. Türkiye'de 18-24 yaş arası ne eğitimde ne istihdamda olan gençler zorunlu lise öğrenimini bitirmiş olan gençlerdir. Bu yaş grubundaki gençlerin ya istihdamda ya da yükseköğretimde olması beklenir.

Mesleki Eğitimde Dünya Örnekleri

Mesleki eğitim, ülkelerin ekonomik rekabet gücünü artıran, istihdam ile eğitim arasındaki uyumu güçlendiren ve genç nüfusun işgücü piyasasına nitelikli biçimde katılımını sağlayan temel politika alanlarından biridir (OECD, 2025b). Bu bağlamda

mesleki eğitimin yapılandırılması, yalnızca eğitim sisteminin iç dinamikleriyle değil; sanayi politikaları, istihdam stratejileri ve toplumsal ihtiyaçlarla bütünleşik biçimde ele alınmaktadır. Japonya, Güney Kore, Birleşik Krallık, Almanya ve Finlandiya gibi ülkeler, mesleki eğitimi farklı kurumsal modeller, yönetim mekanizmaları ve uygulama pratikleri üzerinden kurgulayan örnekler sunmaktadır. Bu ülkelerde mesleki eğitim; erken yönlendirme, iş-okul işbirliği, esnek geçişler ve yaşam boyu öğrenme ilkeleri doğrultusunda şekillenmekte, böylece bireysel beceri gelişimi ile ekonomik ihtiyaçlar arasında sürdürülebilir bir denge kurulmaktadır. Aşağıda yer verilen ülke örnekleri, mesleki eğitimin farklı toplumsal ve ekonomik bağlamlarda nasıl konumlandırıldığını göstermesi bakımından karşılaştırmalı bir çerçeve sunmaktadır.

Japonya Mesleki Eğitim Sistemi

Japonya’da mesleki eğitim ve öğretim (VET) sistemi, tarihsel olarak bakıldığında Avrupa’dan farklı olarak önemli bir parçalanma ile oluşturulmuştur (Japan Labor Issues, 2024.). Japonya’nın eğitim sistemine bakıldığında, ilkökul altı yıl zorunlu, orta-öğretim üç yıl alt (junior high school), ortaöğretim üç yıl üst (high school) ve dört yıl yükseköğretimden oluşan 6-3-3-4 şeklinde olan kademeli bir sistemi bulunmaktadır (UNESCO, 2020). Mesleki yetkinliklerin oluşturulmasında temel yeterlilikler genellikle okulda verilirken, uzmanlaşmış pratiğe dayalı eğitim ise çalışma ortamlarında gerçekleşmektedir (JIL, 2024). Japonya’da mesleki ve teknik eğitim ve öğretim sisteminin temel ve ayırt edici bir özelliği, özel işletmeler tarafından yürütülen işbaşında eğitim (OJT) ve iş dışı eğitim (OffJT) uygulamalarıdır (UNESCO, 2020). Bu işletme içi eğitim sistemleri, ülkedeki eski çıraklık sistemlerinin yerini alan alternatif bir eğitim şekli olarak görülmektedir (JIL, 2024). Mesleki eğitim alanındaki politikaların belirlenmesinde, genel kapsamlı okul eğitiminden sorumlu olan Eğitim, Kültür, Spor, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı (MEXT) ile mesleki eğitim ve ticari beceri testlerinden sorumlu olan Sağlık, Çalışma ve Refah Bakanlığı (MHLW) olmak üzere iki ana bakanlık rol almaktadır (Australian Government, 2016). MHLW ve Japonya Mesleki Yetenek Geliştirme Derneği (JVADA) tarafından geliştirilen Mesleki Yetenek Değerlendirme Standartları (VCES), işgücü piyasasında ihtiyaç duyulan bilgi ve becerileri düzenlemektedir (World Bank, 2017). Japonya’da zorunlu eğitim genellikle 15 veya 16 yaşında tamamlanmaktadır (DERA, 1996). Üst ortaöğretim (high school) seviyesine geçişte, yani öğrencilerin yaklaşık 15 yaşından itibaren, mesleki eğitim seçenekleri belirginleşmektedir (Australian Government, 2016). Öğrenciler, alt ortaöğretileri (junior high school) bitirdikten sonra Mesleki Liseler, Teknik Kolejler veya Özel Eğitim Kolejleri’nin (Senshu Gakko) üst ortaöğretim programlarına başlayabilirler (Australian Government, 2016). Üst ortaöğretimdeki öğrencilerin büyük bir çoğunluğu, yak-

laşık yüzde 95'i, 19 yaşına kadar eğitimine devam etmektedir (DERA, 1996). Mesleki eğitim, hem tam zamanlı okul tabanlı kurslar hem de işletme içi eğitim programları şeklinde çeşitli kurumlar tarafından sunulmaktadır (UNESCO, 2020). Japonya'daki mesleki okullardan üniversitelere geçiş yolları geleneksel olarak iyi gelişmemiştir (Australian Government, 2016). Bu durum, ileri yaşta giriş yapanlar için esnekliği ve yaşam boyu öğrenme fırsatlarını azaltan bir engel teşkil etmektedir. Bu hususa örnek olarak, Japonya'da üniversiteye girenlerin yalnızca yüzde 2'si 25 yaşın üzerindedir (Australian Government, 2016). Ancak, bazı kurumlar yükseköğrenime geçişi kolaylaştırmaktadır. Beş yıllık bir eğitim süresine sahip olan Teknik Kolejer'den (Colleges of Technology) mezun olanların, bir üniversiteye transfer olması mümkündür. Özel İhtisas Kolejleri (Senmon Gakko) tarafından sunulan dört yıllık uzmanlık programlarından İleri Diploma (Advanced Diploma) ile mezun olanlar, lisansüstü eğitime (graduate school) başvuru hakkı kazanabilmektedir (Australian Government, 2016). Japonya Yeterlilikler Çerçevesi (JQF) prototipi, Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi'nden (EQF) esinlenerek yedi seviyeden oluşmakta ve hem bilgi hem de pratik beceriyi değerlendirmektedir (UNESCO, 2020). Bu çerçeve, sistem içindeki yatay ve dikey hareketliliği standartlaştırmayı amaçlamaktadır (UNESCO, 2020). Japonya, eğitim sistemine yüksek düzeyde yatırım yapmıştır ve bu yatırım kamu fonları, özel şirketler ve hane bütçeleri aracılığıyla gerçekleşmiştir (DERA, 1996). 2020 verilerine göre, Japonya'daki ortalama eğitim süresi 12.9 yıldır (UNESCO, 2020). İşletme içi eğitim (OJT) ve işletme dışı eğitim (OffJT) gibi şirket içi eğitim sistemleri, mesleki bilgi ve beceri edinmenin önemli bir parçasıdır (UNESCO, 2020). Genç çalışanların temel beceri gelişimini desteklemek amacıyla YES-programı gibi özel programlar uygulanmaktadır (World Bank, 2017). Hükümetin Mesleki Yetenek Geliştirme Tedbirleri, Ulusal Ticari Beceri Testleri ve şirket içi sertifikasyon testlerini içermektedir (World Bank, 2017). OECD verilerine göre, Japonya'da VET programlarına katılım, diğer OECD ülkelerine kıyasla düşük kalmaktadır, zira geleneksel olarak üniversite eğitimi daha çok tercih edilmektedir (Australian Government, 2016; OECD, 2023).

Finlandiya Mesleki Eğitim Sistemi

Finlandiya'daki mesleki eğitim ve öğretim (VET) sistemi, 2018 yılında gerçekleştirilen kapsamlı bir reformla köklü bir değişimden geçmiştir ve yeniden oluşturulmuştur. Yapılan yeniliklerin temel amacına bakıldığında, kurulan yeni sistemi daha verimli, esnek, yetkinlik temelli ve müşteri odaklı hale getirmek olduğu görülmektedir (Cedefop, 2022). Finlandiya mesleki eğitim ve öğretim sistemi, hem genç öğrencileri hem de yetişkinleri aynı çerçevede ele almakta ve tek bir VET yasası ile düzenlenmektedir. Bu noktada mesleki ve teknik eğitimin temelinde, her öğrenci için özel olarak

hazırlanan Kişisel Yetkinlik Geliştirme Planı (KYGP) bulunmaktadır. KYGP, öğrencinin daha önceki öğrenimini, iş deneyimini ve yeterlilik hedeflerini göz önünde bulundurarak eğitimi kişiye özel hale getirmektedir (Cedefop, 2022). Mesleki eğitim ve öğretim esas olarak mesleki yeterlilikler (EQF Seviye 4), ileri mesleki yeterlilikler ve uzman mesleki yeterlilikler (EQF Seviye 5) şeklinde sunulmaktadır. Bu yeterlilik programları hem okullarda hem de çıraklık eğitimi şeklinde alınabilmektedir (Cedefop, 2021b). Ulusal yeterlilik gereklilikleri, mesleki yetkinliklerin standartlaştırılmış olmasını sağlamak ve öğrenme çıktılarının değerlendirilmesinin temelini oluşturmaktadır. Bu noktada devlet, ulusal mesleki eğitim hedeflerini, yeterlilik yapısını ve temel dersleri belirlemekle sorumludur. Mesleki eğitim sağlayıcıları ise yerel yönetimler, eğitim konsorsiyumları veya vakıflar gibi çeşitli kuruluşlar olabilir (Cedefop, 2021b). Temel eğitimi (dokuz yıl, 15-16 yaş) tamamlayan öğrencilerin yaklaşık yüzde 44'ü hemen başlangıç VET'e (IVET) kaydolmaktadır (Cedefop, 2022). IVET programları, genellikle ortaöğretim sonrası düzeyde başlamakta olup en çok tercih edilen alanlara bakıldığında; teknoloji, iletişim, ulaşım ile sosyal hizmetler, sağlık ve spor olarak öne çıkmaktadır (Cedefop, 2021b). Finlandiya'da uzatılmış zorunlu eğitim 2021 yılının başında yürürlüğe girmiştir (Cedefop, 2022). Eğitimde yapılan bu yeni düzenleme, gençlerin ortaöğretimi tamamlayana veya 18 yaşına gelene kadar eğitimde veya öğrenimde kalmasını zorunlu kılmaktadır (Cedefop, 2022). Öğrenciler, yılın herhangi bir zamanında mesleki eğitim çalışmalarına başvurabilmektedirler. Bu husus da beraberinde sistem esnekliğini getirmektedir (Cedefop, 2021b). Normal program süresi üç yıl olarak belirlenmiştir, ancak bireyin kişisel gelişim planına bağlı olarak bu süre değişebilir (Cedefop, 2022). Finlandiya mesleki ve teknik eğitim sisteminin en önemli özelliklerinden biri, tüm VET yeterliliklerinin öğrencilere yükseköğrenim (yüksek okul veya üniversite) için genel uygunluk sağlamasıdır (Cedefop, 2021). Bu, mesleki yeterliliğe sahip bir bireyin, genel lise diplomasına sahip bir bireyle aynı akademik haklara sahip olduğu anlamına gelmektedir. Mesleki yeterlilik programları, öğrencilerin ilerideki eğitimlerine hazırlanmalarını sağlamak amacıyla iletişim, matematik, bilim ve çalışma hayatı becerileri gibi ortak birimler içermektedir (Cedefop, 2024). Bu ortak birimler, en son 2018'deki mesleki eğitime yönelik yapılmış olan reform sırasında güncellenmiştir (Cedefop, 2024). İleri ve uzman mesleki yeterlilikler (EQF 4 ve EQF 5), VET'in daha yüksek kademelerini temsil etmekte ve öğrencilerin uzmanlaşmasını sağlamaktadır (Cedefop, 2021b). Tüm yeterlilikler, özellikle çıraklık eğitimi yoluyla elde edilebilir ve çıraklıkta iş temelli öğrenmenin payı yüzde 70 ila yüzde 80 arasındadır. Finlandiya'da, başlangıç mesleki eğitim (IVET) düzeyinde 52 mesleki yeterlilik mevcuttur. Ayrıca, farklı alanlarda yaklaşık 110'a yakın ileri ve uzman mesleki yeterlilik bulunmaktadır (Cedefop, 2021b). İleri mesleki yeterlilikler genellikle 150 kredi puanı (cp) gerektirirken, uzman mesleki yeterlilikler 180 cp gerektirir (Cedefop, 2022). VET öğretmen ve eğitmenleri, toplumda saygı duyulan profesyoneller olarak kabul edilmektedir (Cedefop, 2022). Bu durum, VET eğitim programlarına başvuran

öğrenci sayısının sürekli olarak kontenjanı aşmasına yansımaktadır (Cedefop, 2022). 2025-2027 yılları arasında tüm ileri ve uzman mesleki yeterliliklere, yeşil ve dijital dönüşümü teşvik eden yeni isteğe bağlı mesleki birimler eklenmiştir (Cedefop, 2024). Mesleki ve teknik eğitim için devlet bütçesinden tahsis edilen finansman, çekirdek, performansa dayalı ve etkinliğe dayalı bileşenlerden oluşmaktadır (EUnewsletter.eu, 2025).

Birleşik Krallık Mesleki Eğitim Sistemi

Birleşik Krallık, mesleki eğitim ve öğretim (VET) hizmetlerini ikincil ve yükseköğretim düzeylerinde kamu ve özel sağlayıcılar aracılığıyla sunmaktadır (Cedefop, 2021a). Birleşik Krallık'ın mesleki eğitim ve öğretim sistemi, dört ülkenin (İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda) özerk politikaları nedeniyle karmaşık ve çeşitlilik gösteren bir yapıya sahiptir (Cedefop, 2019). Nitelik piyasası, hükümet politikaları ve özel çıkarlar tarafından ortaklaşa yönlendirilmekte olup, işverenlerin mesleki ve teknik eğitim niteliklerinin tasarımına doğrudan katılımı artmaktadır. Mesleki eğitim ve öğretim, genel akademik çalışma ile mesleki unsurları birleştiren okul tabanlı programların yanı sıra geniş mesleki ve teknik programları ve uzmanlık mesleki programları şeklinde mevcuttur (Cedefop, 2021a). Eğitim, tam zamanlı ve yarı zamanlı seçeneklerle sunulmakta, öğrenciler işverenlerinden blok veya günlük izinlerle eğitimlere katılabilmektedir. Çıraklar istihdam edilmekte olup, temel, transfer edilebilir beceriler ile birlikte teknik ve mesleki öğrenim hem iş başında hem de iş dışında gerçekleşmektedir (Cedefop, 2021a). Birleşik Krallık'ta eğitim veya öğretim, genellikle 16 yaşına kadar zorunludur (Cedefop, 2021a). Ancak, özellikle İngiltere'de gençler için eğitim veya eğitimde kalma zorunluluğu 18 yaşına kadar uzatılmıştır (Cedefop, 2021a; Cedefop, 2019). Öğrenciler, zorunlu eğitimi tamamladıktan sonra, yani yaklaşık 16 yaşından itibaren, İleri Eğitim (FE) kolejleri, okul altıncı formları veya özel eğitim kuruluşları aracılığıyla mesleki eğitime başlarlar (Cedefop, 2019). VET programlarının süresi, konu alanına ve öğrenim türüne bağlı olarak bir ila dört yıl arasında değişebilmektedir. Yetişkin öğrenciler de bu sisteme dahil olmakta ve bazı bölgelerde hibe ve kredilerden yararlanabilmektedir (Cedefop, 2021a). BK'daki mesleki eğitim ve öğretim öğrencileri için yükseköğrenime ilerleme konusunda iyi kurulmuş bir sistem bulunmaktadır (Cedefop, 2021a). VET, hem çalışmaya hem de ilerideki eğitime hazırlayan nitelikler sunmaktadır (Cedefop, 2021a). Mesleki yeterliliklerin çoğu, İleri Eğitim (FE) sektöründe EQF Seviye 3 ve EQF Seviye 4 düzeylerinde alınmaktadır (Cedefop, 2019). Güncel işgücü piyasası ihtiyaçlarına yanıt olarak, yükseköğrenim seviyesinde (EQF 5-7) giderek daha fazla çıracılık geliştirilmektedir (Cedefop, 2021a). İngiltere ve Kuzey İrlanda'daki düzenlenmiş yeterlilikler çerçevesi (RQF), 2015'ten itibaren

mesleki yeterliliklerin geliştirilmesinde daha fazla esneklik sağlamıştır. Buna karşın, İskoçya ve Galler'deki yeterlilik çerçeveleri ise birim ve kredi yapılarını korumuştur (Cedefop, 2021a). Çıraklıklara olan talep BK genelinde artış göstermekte ve en iyi çıraklık pozisyonları için rekabet yoğunlaşmaktadır (Cedefop, 2021a). BK, yetişkin ve sürekli eğitime yüksek bir katılım oranına sahiptir ve bu oran yüzde 66 civarındadır (Cedefop, 2019). VET, ISCED seviye 2'den 7'ye kadar geniş bir yelpazede sunulsa da, çoğu VET yeterliliği ortaöğretim sonrası düzey olan EQF seviye 3 ve 4'te yer almaktadır (Cedefop, 2019). VET alanında öğrenim görenlerin önemli bir kısmı yetişkinlerden oluşmaktadır (Cedefop, 2021a). Beceri geliştirme, BK'yi oluşturan dört ülkenin de öncelikli bir gündemi olmaya devam etmektedir (Cedefop, 2019).

Güney Kore Mesleki Eğitim Sistemi

Güney Kore'de örgün eğitim okul öncesinden başlayarak yükseköğretim ile biter, eğitim sistemi olarak 6+3+3+4 tekliler sistemi kullanılmaktadır. Bu sisteme göre; 6 yıl ilköğretim, 3 yıl ortaokul, 3 yıl lise ve 4 yıl lisans eğitiminden oluşmaktadır. Sistemin ilk iki kademesi zorunludur; dolayısıyla Güney Kore'de ilköğretim ve ortaokula devam etmek vatandaşlar için yasal bir yükümlülüktür (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Seul Eğitim Müşavirliği [SEM], 2023). Lise ve sonrasında öğrenciler kariyer tercihlerine göre bir eğitim yolu seçerler. Kore'de liseler dört farklı kategoriye ayrılmaktadır: Genel liseler (*İlban Godeunghaggyo*), çok çeşitli disiplinlerde genel eğitim sunan liselerdir ve akademik odaklıdır. Özel amaçlı liseler (*Teugsumogjeog Godeunghaggyo*), belirli bir alanda uzmanlaşmış ve odaklanmış eğitim sunan liselerdir. (örn: yabancı dil lisesi, uluslararası lise, fen lisesi, sanat lisesi, beden eğitimi lisesi) meister lisesi (özelleştirilmiş sanayi lisesi) meslek liseleri (*Teugsunghwa Godeunghaggyo*), belirli bir alanda öğrencileri beceri ve yeteneklerine uygun uzmanlık alanlarında yetiştirmeyi hedefler (örneğin; tarım, sanayi, ticaret gibi çeşitli mesleklere dayalı okullar, alternatif eğitim). Özerk liseler (*Jayulhyung Godeunghaggyo*), potansiyellerini geliştirmek için yetenek ve yetkinliklerine uygun uzmanlaşmış ve özelleştirilmiş eğitime ihtiyaç duyan üstün yetenekli öğrenciler için okullardır (MOE, 2023). Kore'de mesleki eğitim üst ortaöğretimde başlar. Mesleki liseler uzmanlaşmış liseler ve *meister* liseleri olmak üzere iki kategoriye ayrılır. Uzmanlaşmış meslek liseleri, benzer yetenek ve becerilere sahip öğrenciler için belirli bir alanda yetenek geliştirmeyi amaçlayan veya saha uygulaması gibi deneyim odaklı eğitim veren okullardır (MOE, 2023). Meister liseler ise endüstriyel sektörlerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanmıştır. Kore Eğitim Bakanlığı'nın (2023) verilerine göre toplam 583 meslek lisesinin %80'ini uzmanlaşmış liseler oluşturmakta olup, şu anda 464 okul faaliyettedir. Genel liselerin yaklaşık %12'si mesleki dersler sunarken, Meister liseler toplamın %8'ini temsil

etmektedir. Mesleki eğitimin temel amacı, işgücündeki endüstriyel talepleri kolayca karşılayabilecek nitelikli profesyoneller yetiştirmektir (UNESCO-UNEVOC, 2024).

Güney Kore'nin mesleki eğitim ve öğretim sisteminde gerçekleştirilen en önemli reformlardan biri, 2009 yılında başlatılan Meister Liseleri projesidir. Kore Hükümeti tarafından hayata geçirilen bu reformun temel amacı, mesleki eğitime yönelik olumsuz toplumsal algıyı azaltmak ve gençleri ilgi, yetenek ve becerilerine uygun teknik kariyer alanlarına yönlendirmektir. Meister liseleri, endüstrinin ihtiyaçlarıyla doğrudan bağlantılı esnek müfredat sunmaktadır. Bu okulların temel amacı, öğrencilerin mezuniyet sonrası doğrudan işgücü piyasasına katılmalarını teşvik etmek ve ardından eğitimlerine devam etmelerini desteklemektir; böylece “önce istihdam, sonra eğitim” anlayışıyla hem nitelikli işgücü yetiştirilmesi hem de gençlerin istihdamının artırılması hedeflenmektedir (KRIVET, 2022). Bu sistem ile öğrencilerin üniversiteye geçmeden önce en az üç yıl tam zamanlı çalışmaları zorunludur. Bu zorunlu istihdam süreci, mezunlara liseden ayrıldıktan hemen sonra iş hayatına atılma ve kariyerlerini uygulamalı olarak deneyimlerle geliştirme olanağı sunmaktadır. Öte yandan, sistem geçişlere müsaade ederek hâlihazırda çalışan mezunlar için de farklı akademik ilerleme yolları oluşturulmuştur. Bu bireyler, şirket kolejleri, endüstri sözleşmeli bölümler veya çevrim içi eğitim kurumları aracılığıyla eğitimlerine devam edebilmekte ve üniversitelere özel kabul imkanlarından yararlanabilmektedir (KRIVET, 2022).

Meister liselerinin müfredatları, geleneksel meslek liselerine kıyasla daha fazla esneklik ve özerklik içermektedir. Örneğin, Kore Eğitim Bakanlığının (MOE) (2023) raporlarına göre, yeni müfredat düzenlemesi kapsamında yapay zekâ (AI) ve dijital teknoloji gibi öncü ve gelecek vaat eden sektörlerde Meister liseleri teşvik edilmekte; bu doğrultuda 2023 yılında yarı iletken ve dijital alana yönelik 3-4 yeni Meister lisesi açılmıştır. Bu özerklik sayesinde programlar, hızla değişen endüstriyel ihtiyaçlara uyum sağlayacak biçimde düzenli olarak güncellenmektedir. Temel amaç, teorik bilgi ile uygulama arasındaki uyumsuzluğu ortadan kaldırarak eğitimin işgücü piyasasıyla daha güçlü bir bağ kurmasını sağlamaktır. Bu doğrultuda, eğitim içeriklerinin iç piyasanın talepleriyle uyumlu biçimde geliştirilmesi amacıyla Endüstri-Okul İşbirliği Komitesi kurulmuş ve işlevsel bir müfredat tasarımı oluşturulması amaçlanmıştır (UNESCO-UNEVOC, 2024). Eğitimde kaliteyi ve hesap verebilirliği artırmak amacıyla, okullarda öğrencilerin mesleki yeterliliklerini, yabancı dil ve bilişim teknolojisi becerilerini ölçen bir Mezuniyet Sertifika Sistemi uygulanmaktadır (UNESCO-UNEVOC, 2024). Henüz sanayi tarafından tam olarak tanınmasa da, bu sistem okul düzeyinde eğitimin şeffaflığını güçlendirmektedir. Modelin başarısı, endüstri-okul-hükümet işbirliğine dayanmaktadır. Bu yapı, okulların sektörel değişimlere hızla uyum sağlamasına ve stratejik alanlarda nitelikli işgücü yetiştirmesine katkı sunar. Her okulda kurulan işbirliği komiteleri ise, öğrencilere istihdam olanakları yaratma-

yı ve iş piyasasına yönelik destek sunmayı amaçlamaktadır. (UNESCO-UNEVOC, 2024) Aynı zamanda, Kore Mesleki Eğitim ve Öğretim Araştırma Enstitüsü'nün 2015 yılındaki kararı uyarınca Meister Lisesi öğrencilerine çeşitli teşvikler sağlanmıştır. Bu teşvikler arasında; öğrenim, kayıt ve okul işletme destek ücretlerinden muafiyet, başarılı ve düşük gelirli öğrencilere yönelik özel burs imkanları, yurt dışındaki meslek yüksekokulları, ulusal ve yerel yönetimlerle ortaklaşa yürütülen eğitim programları ve kurumun küreselleşme projesi kapsamında desteklenen uluslararası kariyer fırsatları yer almaktadır (KRIVET, 2022)

Almanya Mesleki Eğitim Sistemi

Almanya, mesleki eğitim politikaları ve istihdam açısından başarılı modellerden biri olarak öne çıkmaktadır. Öncelikle Almanya'nın eğitim sisteminin yapısına bakıldığında, zorunlu eğitim altı yaşında başlar ve bu süre -bazı eyaletler hariç- dokuz yıllık tam zamanlı eğitime karşılık gelmektedir. Zorunlu eğitimi tamamlayan öğrenciler, tam zamanlı bir genel eğitim okuluna ya da mesleki okula devam etme seçenekleri bulunmakla birlikte devam etmedikleri takdirde yarı zamanlı eğitime, zorunlu meslek okuluna (*Berufsschule*) katılım sağlarlar. Almanya'da mesleki yönlendirme süreci ortaokul düzeyinde başlamaktadır. İlkokuldan sonraki eğitim süreci, iki aşamadan oluşur. Bunlardan ilki, 5. ya da 7. sınıftan başlayıp 9. ya da 10. sınıfa kadar (yaklaşık 10/12 ile 15/16 yaş arası) devam eden alt ortaöğretim (Sekundarstufe I) dönemidir. İkincisi ise, alt ortaöğretimde kazanılan temeller üzerine kurulan ve 15/16 ile 18/19 yaş aralığını kapsayan üst ortaöğretim (Sekundarstufe II) dönemidir. Alt ortaöğretim tam zamanlı olup; üst ortaöğretim ise genellikle tam zamanlıdır; ancak zorunlu eğitimden sonra tam zamanlı devam edilmiyorsa, eğitim yarı zamanlı olarak zorunlu sürdürülür (*Berufsschule*) ve bu durumda öğrenciler en az üç yıl ya da 18 yaşına kadar eğitime devam ederler. Almanya'daki ortaöğretim sistemi, süre, diploma ya da okul türü açısından farklılıklara sahip olsa da geçişe açık bir sistemi olduğu görülmektedir (Sekretariat der Ständigen Konferenz der Kultusminister der Länder, 2021).

İlköğretim düzeyinde zorunlu eğitim, birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar süren ortak bir ilkokulda (Berlin ve Brandenburg eyaletlerinde altıncı sınıfa kadar) verilmektedir. Bu sürecin ardından öğrenciler, bireysel yetkinliklerine, ayrıldığı okulun değerlendirilmesi (vote), ebeveynlerle yapılan ayrıntılı istişarelere göre eyalet mevzuatına bağlı (nihai kararı ebeveynler, okul veya okul denetim makamı verir) olarak Hauptschule, Realschule veya Gymnasium olmak üzere üç farklı okul türünden birine yönlendirilmektedir (bazı eğitim kurumları bu okul türlerinden iki ya da üç kategoriye tek çatı altında toplamaktadır). Mezuniyet diplomaları da bu doğrultuda öğrencinin devam

ettiği okul türüne göre farklılık göstermektedir. Özellikle Hauptschule ve Realschule, mesleki eğitim sistemine geçişin temelini oluşturan okul türleridir. Beşinci sınıftan itibaren bu okullarda öğrenim gören öğrenciler, temel akademik derslerin yanı sıra bireysel uzmanlaşma ve yeteneklerine göre teşvik edilme doğrultusunda ilerler. Almanya’da alt ortaöğretim aşamasında “Mesleki Yönlendirme”ye yönelik ciddi bir çalışma söz konusudur. Eyaletler, tüm alt ve üst ortaöğretim programlarının müfredat içerisinde ve okul içerisinde mesleki yönlendirme faaliyetlerine yoğun bir biçimde yer vermektedir. (Sekretariat der Ständigen Konferenz der Kultusminister der Länder, 2021).

Almanya’daki mesleki eğitim tam olarak üst ortaöğretimde başlamaktadır. Mesleki eğitim 5 başlık altında sınıflandırılmaktadır;

- *Berufsschule*
- *Berufsfachschule*
- *Fachoberschule*
- *Berufsoberschule*
- *Berufliches Gymnasium*

Almanya’daki mesleki eğitim sistemi, ülkenin eğitim yapısının en önemli ve en köklü unsurlarından biridir. Gençlerin ortaöğretim düzeyinde mesleki eğitim, öğrencilerin hem teorik bilgi hem de pratik beceriler kazanmasını amaçlayan farklı okul türlerinden oluşur. Bu sistem, gençlerin doğrudan iş hayatına atılabilecekleri nitelikli bir meslek edinmelerine veya daha ileri eğitim aşamalarına geçiş yapmalarına olanak tanır. Mesleki okul türlerinden biri olan *Berufliches Gymnasium*, mesleki ağırlıklı bir lise olup, üç yıllık bir eğitim programı sunar. Öğrenciler burada hem genel dersler hem de belirli bir alana yönelik mesleki dersler görürler. Mezun olduklarında, genel yükseköğretime giriş hakkı veren *Allgemeine Hochschulreife* (Abitur) diplomasını alabilirler. Bir diğer okul türü *Berufsfachschule*, öğrencilere belirli mesleklerde temel mesleki bilgi ve beceriler kazandırır. Eğitim süresi genellikle bir ila üç yıl arasında değişir. Bazı durumlarda bu eğitim, ileride yapılacak staj veya işyeri eğitiminin bir kısmı olarak sayılabilir. *Berufsfachschule* mezunları isterlerse mesleklerine devam eder, isterlerse *Fachhochschule* (uygulamalı bilimler üniversitesi) gibi kurumlara geçiş yapabilirler. *Fachoberschule* (FOS) ise teorik derslerle pratik eğitimi birleştiren bir diğer okul türüdür. Öğrenciler genellikle 11. ve 12. sınıflarda bu okula devam eder ve *Fachhochschulreife* adı verilen, uygulamalı yükseköğretime giriş hakkı kazandıran bir diploma alırlar. Bu okullar teknoloji, ekonomi, sağlık, sosyal hizmet gibi alanlara

yöneliktir. *Berufsoberschule (BOS)* ise, halihazırda mesleki eğitim almış veya iş deneyimi kazanmış bireyler için tasarlanmıştır. Burada iki yıllık eğitim sonunda öğrenciler bir yükseköğretim kurumunda belirli alanlara eğitim görme hakkı kazanabilir. Böylece iş hayatından üniversiteye geçiş mümkün hale gelir. Almanya'daki mesleki eğitimin özünde Dual Sistem (İkili Sistem) yer alır (Cedefop ve Federal Institute for Vocational Education and Training [BIBB], 2023) Bu sistem, öğrencilerin haftanın bir kısmını işyerinde pratik eğitimle, diğer kısmını ise *Berufsschule'de* (meslek okulunda) teorik derslerle geçirmesini öngörür. Öğrenciler hem çalışarak meslek öğrenir hem de devletten tanınan bir diploma edinirler. Eğitim süresi genellikle 2–3,5 yıl arasında değişir ve mezunlar, “*resmi olarak tanınmış vasıflı çalışan*” statüsüne sahip olurlar. Bu sistem, Almanya'nın düşük genç işsizlik oranında büyük rol oynar. Özetle, Almanya'daki mesleki eğitim sistemi çok katmanlı, esnek ve geçişken bir yapıya sahiptir. Öğrenciler erken yaşta hem akademik hem de mesleki yönelimlerini belirleyebilir, diledikleri takdirde bu yollar arasında geçiş yapabilirler. Bu model, Almanya'nın üretken, teknik ve nitelikli işgücünü yetiştirmesinde temel bir rol oynamaktadır (Sekretariat der Ständigen Konferenz der Kultusminister der Länder, 2021; Cedefop ve Federal Institute for Vocational Education and Training [BIBB], 2023).

Almanya'da mesleki eğitim ve öğretim sistemi, devlet, işletmeler ve sosyal paydaşlar arasındaki işbirliğine dayalı olarak yürütülmektedir. Devlet kanadında üç temel kurum rol üstlenir. Mesleki eğitimin genel politikalarının oluşturulması ve koordinasyonundan Federal Eğitim ve Araştırma Bakanlığı (BMBF) sorumludur. Bakanlık, araştırma faaliyetleri yürüten, mesleki eğitim yönetmeliklerinin hazırlanmasında yer alan ve politika geliştirme sürecine rehberlik eden Federal Mesleki Eğitim ve Öğretim Enstitüsü (BIBB) ile yakın işbirliği içindedir. Federal Eyaletler (Länder) ise sistemin uygulayıcı ayağını oluşturarak okul temelli mesleki eğitim süreçlerinden sorumludur (Cedefop ve Federal Institute for Vocational Education and Training [BIBB], 2023).

Almanya'daki dual sistem olarak adlandırılan mesleki eğitim modeli, genellikle üst ortaöğretim düzeyinde başlar ve Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (EQF)'ne göre seviye 4'te sunulur. Yaklaşık 326 farklı meslek dalını kapsayan bu programlar genellikle üç yıl sürmektedir. Eğitim süreci, işletmeler ile meslek okullarının ortak yürüttüğü bir yapıya sahiptir. Sınavlar okullar tarafından değil genellikle “Odalar” tarafından yapılmaktadır. Öğrenciler, zamanlarının yaklaşık %75'ini iş temelli öğrenme ortamlarında, kalan kısmını ise meslek okullarında teorik bilgi edinmeye ayırmaktadır (Cedefop ve Federal Institute for Vocational Education and Training [BIBB], 2023).

Üçüncül mesleki eğitime bakıldığında mesleki yeterlilik ve deneyime sahip bireyler EQF 5-7 seviyelerinde ileri düzey mesleki yeterlilikler edinebilmektedir. EQF 6 seviyesinde elde edilen (*Meister*) ünvanı, mezunlara mesleklerini bağımsız yürütme, çı-

arak yetiştirme ve lisans programlarına geçiş hakkı sağlar. Bu programların süresi 1,5 ila 4 yıl arasında değişmekte olup, teknik ve mesleki okullar tarafından yürütülmektedir. EQF 7 (*usta profesyonel*) seviyesinde ise orta ve üst düzey yönetici pozisyonunda çalışılmasına olanak sağlar. Ayrıca, dual sistem yükseköğretim kurumlarında EQF 6-7 seviyelerinde sunulmakta olup öğrenmenin yaklaşık %40-50'si iş yerinde gerçekleşir ve işletmeler eğitim maliyetlerini karşılayarak öğrencilere ücret öder. Son olarak üçüncül eğitimden sonra Sürekli Mesleki Eğitim ve Öğretim (CVET) ile eğitim, dijital ve ekolojik dönüşüme katkı sağlamak ve yeniden beceri geliştirme kazandırma amacıyla mesleki eğitim ve öğretim faaliyetlerinin devamlılığını sağlamaktadır (Cedefop ve Federal Institute for Vocational Education and Training [BIBB], 2023).

Almanya mesleki eğitim ve öğretimde dual sistemle ön plana çıkmaktadır. Almanya'da gençlerin neredeyse yarısının bir mesleki eğitim ve öğretim programına kayıtlı olduğu; bunlarında üçte ikisinin çıraklık eğitimine (dual sistem) katıldığı belirtilmektedir. Devlet, eyaletler, şirketler ve sendikalar eğitim yönetmelikleri üzerinde anlaşmaya varılarak sistemin esnek, uyarlanabilir ve teknolojiye açık bir yapıda kurgulanmasına olanak sağlayarak kapsamlı çıraklık eğitimi için gerekli zeminini hazırlar. Mesleki eğitimde kusursuz geçişlerin sağlanması özellikle bu sistemin işgücü piyasasında değer görmesine ve düşük genç işsizliğine katkı sağlar (Cedefop ve Federal Institute for Vocational Education and Training [BIBB], 2023). Nitekim Almanya'nın 2024 yılı NEET oranlarına bakıldığında NEET oranı en düşük olan ülkeler arasında 7. sırada olduğu görülmektedir. Ayrıca 2024 yılı için 20-34 yaş arasındaki mesleki eğitim mezunlarının istihdam oranlarına bakıldığında %89,3 şeklinde gerçekleştiği görülmüştür. Bu oranın 2020'den beri (%89,8) önemli ölçüde değişmediği ancak 2020'de %80,7 olan Avrupa Birliğine üye 25 ülkenin ortalamasından çok yüksek olduğu görülmektedir (OECD, 2025a). Bu da Almanya'nın sisteminin iyi kurgulandığının bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Mesleki ve Teknik Eğitimin Güncel Sorunları ve Geleceği

2023 yılında MEB, mesleki eğitimde eğitim istihdam ilişkisini güçlendirmek, mesleki eğitimi yaygınlaştırmak, mesleki eğitimin gelecekteki perspektifini belirlemek için politika ve stratejiler oluşturmak üzere, 40 ilde sektör istişare ve değerlendirme toplantıları düzenlemiştir. Bu toplantılarda, bireysel ve sektörel ihtiyaçlara cevap verebilen bir mesleki eğitim sistemi inşa edebilmek için sektör temsilcileri ve mesleki eğitim kurumları temsilcilerinin istek ve talepleri, sorunları ve çözüm önerileri ortaya konulmuştur (MEB, 2024b). Tüm bu istişareler sonucunda Mesleki ve Teknik Eğitim Politika Belgesi hazırlanmış 10.08.2024 tarihli ve 32628 sayılı Resmî Gazete'de ya-

yımlanmıştır. Mesleki ve Teknik Eğitim Politika Belgesi, mesleki ve teknik eğitimin sorunlarını ve çözüm önerilerini içeren en güncel ve resmi belge olması ve MEB tarafından hazırlanması nedeniyle bu kısımda bu politika belgesinde yer alan mesleki ve teknik eğitimin güncel sorunları ifade edilecektir.

Mesleki ve Teknik Eğitim Politika Belgesinde mesleki ve teknik eğitimde mevcut durum, temel sorun alanları ile gelecek perspektifi ve yapılacak çalışmalar yer almaktadır. Bu kapsamda Mesleki ve Teknik Eğitim Politika Belgesinin amacı, *Herkesin Bir Mesleği Olmalı* anlayışını benimsemiş, sektör işbirlikleriyle mesleki eğitime erişimi ve kaliteyi artırmayı hedefleyen, öğrencilerin hayata ve istihdama hazırlanmalarını sağlamaya çalışan dolayısıyla ülkenin kalkınması ve refahına katkı sunmayı hedeflemektedir. Bu politika belgesinde mesleki ve teknik eğitime ilişkin sorunlar 6 tema altında 50 maddede belirlenmiş olup bu temalar; mesleki ve teknik eğitime erişim ve farkındalık ile ilgili sorunlar, eğitim ortamları ile ilgili sorunlar, öğretim programları ile ilgili sorunlar, mesleki ve teknik eğitim paydaş işbirliği ile ilgili sorunlar, eğitici profili ve kaynağı ile ilgili sorunlar, mesleki ve teknik eğitim mezunlarının istihdama geçişi ile ilgili sorunlardır.

Mesleki ve Teknik Eğitim Politika Belgesinde temalar altında madde madde yer alan mesleki ve teknik eğitimle ilgili sorunlar aşağıda ilgili temalar altında belgedeki haliyle ifade edilmiştir.

Mesleki ve Teknik Eğitime Erişim ve Farkındalık ile İlgili Sorunlar

Mesleki ve teknik eğitime erişim ve farkındalık ile ilgili sorunlar teması altında mesleki ve teknik eğitimin sorunlarına yönelik 15 madde yer almıştır. Bunlar:

- Mesleki eğitimin gençler için cazibe merkezi olmaması ve öğrencilerin mesleki ve teknik ortaöğretim okullarını öncelikli olarak tercih etmemesi,
- Mesleki ve teknik ortaöğretime gelen öğrencilerin birinci önceliğinin üniversiteye yerleşmek olması ve mesleki gelişimine önem vermemesi,
- Mesleki ve teknik eğitim konusunda farkındalık çalışmalarının yetersizliği,
- Mesleki ve teknik eğitim konusunda ailelerin bilinç ve farkındalık düzeylerinin yetersiz olması,
- Öğrencilere mesleklerin tanıtımı ve yönlendirme süreçlerinde sunulan rehberlik hizmetinin yeterli olmaması ve görece akademik başarısı zayıf öğrencilerin mesleki ve teknik eğitime yönlendirilmesi gerektiği algısı,

- Popüler kültürün üreten ve kazanan bireyi değil tüketen bireyi öne çıkarması,
- Sosyal medya ortamlarında, filmlerde ve çeşitli TV programlarında mesleki ve teknik eğitimin veya meslek edinmenin olumsuz bir seçim ya da kariyer tercihiymiş gibi gösterilmesi,
- Beyaz yaka–mavi yaka, okul-sanayi, kamu-özel sektör, öğrenci-öğretmen, işçi ve işveren gibi farklı grup ve bireyler arasındaki iletişimsizlik ve ortak dil sorunu,
- Sektörün ve kamuoyunun meslek liselerine karşı önyargılı yaklaşımı ve olumsuz algısı,
- Mesleki ve teknik eğitime yeterince ekonomik değer atfedilmemesi,
- Basın ve yayın kuruluşlarının mesleki ve teknik eğitime ilgisinin zayıf olması,
- Kanunlarda tanımlanmış ünvanların iş hayatında dikkate alınmaması ve mesleki ve teknik eğitim mezunlarının iş hayatında hak ettiği konuma ulaşamaması,
- Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında okul terk oranlarının artış göstermesi,
- Ne eğitimde ne de istihdamda olan gençlerin mesleki ve teknik eğitime erişim imkânları hakkında farkındalığının olmaması,
- İlköğretim (8.sınıf) kademesindeki öğrencilerin becerilerini ölçecek ve bu ölçüm neticesinde tercihlerine yön verecek herhangi bir sistemin bulunmaması'dır.

Eğitim Ortamları ile İlgili Sorunlar

Eğitim ortamları ile ilgili sorunlar teması altında mesleki ve teknik eğitimin sorunlarına yönelik 10 maddeye yer verilmiştir. Bunlar:

- Mesleki eğitimde atölye ve laboratuvar donanımlarının sürekli gelişen teknolojiye uyum sağlayamaması,
- Gelişen ve değişen teknolojiye uygun donatım maliyetinin yüksek olması,

- Belli yerleşim yerlerinde birden fazla okulda aynı alan ve dalın bulunmasının kaynakların etkin kullanılmasının önüne geçmesi ve bu konuda yerel dinamiklerin baskı unsuru hâline gelmesi,
- Yerel dinamiklerin etkisiyle işletmede mesleki eğitim ve staj imkânı olmamasına rağmen alan ve dallar açılması,
- Her alan ve dala ayrı atölye ve laboratuvar kurulması, alan ve dalların ortak kullanımına uygun atölye ve laboratuvarların güçlendirilmemesi,
- Mesleki ve teknik eğitime sağlanan finansmanın yeterli olmaması,
- İl istihdam ve mesleki eğitim kurullarının etkin ve verimli çalışmaması nedeniyle mesleki ve teknik eğitimle ilgili planlamaların bölgesel ihtiyaçlarla yeterince örtüşmemesi,
- Okullarda döner sermaye uygulamasının eğitim ve öğretim süreçlerine destek olma misyonundan uzaklaşması,
- Özellik arz eden okulların amacından çıkılarak başka sebeplerle yaygınlaşması, yerel dinamiklerin eğitim yatırımlarında merkezî planlamanın ve gerçek ihtiyaç analizlerinin önüne geçmesi,
- Hayırseverler tarafından okul yapılarak eğitime verilen desteğin, eğitim ortamlarının iyileştirilmesi hususunda katkı sağlayacak şekilde teşvik edici önlemler alınmaması'dır.

Öğretim Programları ile İlgili Sorunlar

Öğretim programları ile ilgili sorunlar teması altında mesleki ve teknik eğitimin sorunlarına yönelik olarak 8 madde bulunmaktadır. Bunlar:

- Mesleki ve teknik ortaöğretim programları ile yükseköğretim programlarının uyumsuzluğu ve yükseköğretim programlarında mesleki ve teknik öğretim programında yer alan kazanımlara yer verilerek tekrara düşülmesi,
- Eğitim sisteminde üst öğrenime geçişin sınav odaklı olması, eğitim sisteminin meslek sahibi yapmaya yönelik olmaması,
- Mesleki yabancı dil eğitiminin yetersiz kalması,
- Mesleki ve teknik ortaöğretim programlarında bütün alan ve dal eğitimlerinin süresinin aynı olması,

- Öğrenciler ile yeni teknolojilerin yeterince buluşamaması,
- Teknolojinin hızlı değişimi ve dijitalleşen dünyanın mesleki ve teknik eğitimde güncelleme periyodunu artırması,
- Öğrencileri girişimciliğe yönlendiren programların yetersiz olması,
- Mesleki ve teknik ortaöğretim programlarının öğrencilere finans, iletişim, işletme yönetimi ve kriz yönetimi becerilerini kazandırmada yetersiz olması'dır.

Mesleki ve Teknik Eğitim Paydaş İşbirliği ile İlgili Sorunlar

Mesleki ve teknik eğitim paydaş işbirliği ile ilgili sorunlar teması altında sorunlara yönelik 2 madde yer almış olup bu maddeler:

- Meslek alanıyla ilişkili sektör ve meslek örgütleri ile mesleki ve teknik eğitimin güçlendirilmesine yönelik işbirliğinin istenen seviyede olmaması,
- Mesleki ve teknik eğitimin son yıllarda dünya genelinde artan popülaritesi nedeniyle yerel, ulusal ve uluslararası birçok kurum ve kuruluş tarafından birçok mesleki ve teknik eğitim faaliyeti yürütülmesi ve bu faaliyetlerin merkezî bir koordinasyona tabi olmaması nedeniyle kaynak israfı olması, motivasyon kaybı yaşanması ve çalışmaların istenilen verimliliğe ulaşmaması'dır.

Eğitici Profili ve Kaynağı ile İlgili Sorunlar

Eğitici profili ve kaynağı ile ilgili sorunlar teması altında mesleki ve teknik eğitimin sorunlarına yönelik 7 maddeye yer verilmiştir. Bunlar:

- Mevcut atölye ve laboratuvar öğretmenlerinin yaş ve kıdem ortalamasının yüksek olması ancak yeni öğretmen istihdamı olmaması nedeniyle alanlara göre mesleki eğitim kültürünün aktarılamaması riskinin bulunması,
- Mesleki ve teknik ortaöğretime yönelik öğretmen yetiştiren bir yükseköğretim kurumunun bulunmaması,
- Atölye ve laboratuvar öğretmenlerinin yabancı dil yetersizliği,

- Sektördeki mal ve hizmet üretim tecrübesinin eğitim süreçlerine yeterince aktarılamaması,
- Atölye ve laboratuvar öğretmenlerinin yeterli sektör deneyimlerinin olmaması,
- Yükseköğretimde mesleki ve teknik eğitim alanında akademik çalışmalar yürüten bir kurum/enstitünün olmaması,
- Devamlı hizmet üretimi yapan okul eklentilerinde (uygulama oteli, atölye vb.) faaliyetler 7/24 esasına göre devam ettiğinden bu faaliyeti sürdürecekt daimî personelin yetersiz olması'dır.

Mesleki ve Teknik Eğitim Mezunlarının İstihdama Geçışı ile İlgili Sorunlar

Mesleki ve teknik eğitim mezunlarının istihdama geçışı ile ilgili sorunlar teması altında sorunlara yönelik olarak 8 madde yer almıştır. Bu maddeler:

- Öğrencilerin eğitimleri esnasında almaları gereken işletme deneyimleri için (işletmede mesleki eğitim ve staj) eğitim aldıkları işletmelerde mesleklerine uygun faaliyetlerde yer almamaları ve deneyimlerini artıramamaları,
- Mezunların yeterince takip edilememesi,
- Mesleki ve teknik ortaöğretim mezunlarının istihdamlarında eğitimlerine uygun ekonomik avantaj sağlanmaması,
- İş yerlerinde üretim maliyetini düşürmek amacıyla niteliksiz işgücü çalıştırılması,
- Mezunların alanlarında çalışmak istememesi,
- Mezunların mesleklerine uygun alanlarda istihdam edilmemesi,
- Düşük seviyeli becerilere ilişkin nitelikli işgücü ihtiyacının acil karşılanamaması,
- Mesleki eğitim alan ortaöğretim öğrencilerinin alanda istihdam yerine yükseköğretime geçmesi'dir.

Mesleki ve Teknik Eğitimde Gelecek Perspektifi ve Yapılacak Çalışmalar

Mesleki ve Teknik Eğitim Politika Belgesinde Türkiye'nin mesleki ve teknik eğitimdeki gelecek vizyonunu ortaya koymak amacıyla *Mesleki ve Teknik Eğitimde Gelecek Perspektifi ve Yapılacak Çalışmalar* başlığı altında, mesleki ve teknik eğitime erişim, mesleki ve teknik eğitimde iyileştirme, mesleki ve teknik eğitim ile istihdama hazırlık olmak üzere 3 ana tema altında 74 stratejiye yer verilmiştir. Belgede mesleki ve teknik eğitimin geleceğini etkileyen bilim ve teknolojideki hızlı gelişmeler, dijitalleşme, robotik, otomasyon, yapay zekâ ve tüketici davranışlarındaki dönüşüm yeni iş alanları ve meslekleri ortaya çıkarırken bazılarının dönüşmesine hatta yok olmasına sebep olabildiği; bireylerin, sektörlerdeki dönüşüm doğrultusunda mevcut mesleki yeterliklerini geliştirme veya farklı bir mesleğe yönelme zorunda kaldıkları; mesleki eğitime yön verilmesi amacıyla yeşil ve dijital dönüşüm ekseninde ülke genelinde mesleki beceri envanterinin çıkarılması, beceri ihtiyaç haritalamasının yapılması ve beceri setlerinin oluşturulması gerektiği; mesleki ve teknik eğitimin çok paydaşlı bir sistem olmasının yanı sıra teknolojideki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yeni beceri ve eğitim beklentilerinin etkisiyle uygun becerilerle donanmış işgücünün sağlanması ve tüm sektörlerde verimliliğin artması için kamu otoritesi ile işverenler ve çalışanların ortak rol ve sorumlulukları olduğu; mesleki ve teknik eğitim sisteminin değerlendirilmesinde ana ölçütlerden birisinin mesleki ve teknik eğitim alan bireylerin istihdam edilebilirlikleri olduğu; nüfus dinamikleri ve göç ile birlikte nitelikli işgücü kaynağı ve becerilerin yerel işgücü piyasasına uyumu gibi faktörlerden bahsedilmiştir. Dolayısıyla bu kapsamda mesleki ve teknik eğitimde bireylere becerilerini meslek alanındaki değişim doğrultusunda yenileyebilmesine imkân sağlayacak temel akademik ve mesleki beceriler ile farklı iş modelleri ve çalışma koşullarına uyumunu kolaylaştıracak iletişim kurma, işbirliği içinde çalışma ve problem çözme gibi sosyal becerilerin kazandırılması gerektiği; insan kaynaklarının yetiştirilmesi ve sürekli mesleki gelişim, öğretim programları ve eğitim materyalinin hazırlanması ve güncellenmesi, rehberlik sisteminin güçlendirilmesi, eğitim ortamlarının uygun hâle getirilmesi, yönetişime dayalı okul ve kurum yönetimi, etkili bir ölçme ve değerlendirme sisteminin kurulması, somut verilere dayalı izleme ve değerlendirme, kalite güvence sistemlerinin inşası gibi hususlardaki çalışmalar; mesleki ve teknik eğitimin hayat boyu öğrenme yaklaşımıyla örgün, yaygın ve meslek içi eğitimler temelinde bütünsel olarak ele alınması, paydaşların süreçteki rolleri ve sorumluluklarının belirlenerek etkin katılımının sağlanması, sistemin işleyişi ve ortaya çıkarması beklenen sonuçları etkileyen unsurlar dikkate alınarak erişilebilir, etkili, ihtiyaçlara hızlı bir şekilde yanıt veren dinamik bir yapının kurulması ve bu yapının sürdürülebilir kılınmasını esas alan; işgücü piyasasının ve sektörlerin beklediği bilgi, beceri ve yetkinliklere sahip insan kaynağının yetişmesi, mevcut işgücünün yeni mesleki bilgi ve becerileri edinecek meslek alanlarındaki değişime uyum sağlayabilmesi, gerektiğinde ise meslekler

arası geçişlerin hızlı ve sorunsuz bir biçimde gerçekleşmesi, bireylerin iş yaşamına olduğu kadar sosyal yaşama da hazırlanması gerektiği gibi çalışmalar ön plana çıkarılmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Mesleki ve teknik eğitiminin son on yılını inceleyen bu odak analizde;, mesleki ve teknik eğitimin son on yıldaki gelişimi veriye dayalı olarak izlenmiş; güncel politika ve uygulamalar bütüncül bir çerçevede değerlendirilmiştir. Analizler, Türkiye’de mesleki ve teknik ortaöğretimin okul ve öğrenci yapısı, eğitim ortamları ve çıktıları açısından önemli dönüşümler yaşadığını, ancak bu dönüşümlerin mesleki eğitimin niteliğini ve cazibesini artırmada sınırlı kaldığını göstermektedir. OECD ülkeleri ile yapılan karşılaştırmalar ile Almanya, Japonya, Finlandiya, Birleşik Krallık ve Güney Kore örnekleri, mesleki eğitimin istihdamla güçlü biçimde ilişkilendirildiği sistemlerin daha sürdürülebilir sonuçlar ürettiğine işaret etmektedir. Bu çerçevede, mesleki ve teknik eğitimin geleceğine ilişkin politika belgesi; tespit edilen yapısal sorun alanları, uluslararası göstergeler ve son on yıla ait veriler ışığında değerlendirilmiş; mesleki eğitimin niteliğini güçlendirmeye yönelik öncelikli alanlar belirlenerek bu alanlara ilişkin çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı, eğitim istihdam ilişkisini güçlendirmek, mesleki eğitimi yaygınlaştırmak ve mesleki eğitimin gelecekteki perspektifini belirlemek amacıyla 40 ilde sektör ve mesleki eğitim kurumları temsilcileriyle sektör istişare ve değerlendirme toplantıları yaparak mesleki eğitimin sorunlarını ve çözüm önerilerini ele almıştır. Bu kapsamda mesleki ve teknik eğitimin sorunlarını ve çözüm önerilerini içeren en güncel ve resmi belge olan Mesleki ve Teknik Eğitim Politika Belgesi’ni hazırlamış ve 10.08.2024 tarihli Resmî Gazete’de ilan etmiştir. Mesleki ve Teknik Eğitim Politika Belgesinde mesleki ve teknik eğitimin mevcut durumu, temel sorun alanları ile gelecek perspektifi ve yapılacak çalışmalar yer almaktadır. Bu Politika Belgesi, Herkesin Bir Mesleği Olmalı anlayışıyla, sektör işbirlikleriyle mesleki eğitime erişimi ve kaliteyi artırmayı, öğrencilerin hayata ve istihdama hazırlanmalarını sağlamayı hedeflemektedir. Bu kapsamda mesleki ve teknik eğitime ilişkin sorunlar temalar altında belirlenmiş olup bu temalar; mesleki ve teknik eğitime erişim ve farkındalık ile ilgili sorunlar, eğitim ortamları ile ilgili sorunlar, öğretim programları ile ilgili sorunlar, mesleki ve teknik eğitim paydaş işbirliği ile ilgili sorunlar, eğitici profili ve kaynağı ile ilgili sorunlar, mesleki ve teknik eğitim mezunlarının istihdama geçişi ile ilgili sorunlardır. Politika belgesinde son olarak ise Türkiye’nin mesleki ve teknik eğitimdeki gelecek vizyonunu ortaya koymak amacıyla Mesleki ve Teknik Eğitimde Gelecek Perspektifi

ve Yapılacak Çalışmalar başlığı altında, mesleki ve teknik eğitime erişim, mesleki ve teknik eğitimde iyileştirme, mesleki ve teknik eğitim ile istihdama hazırlık olmak üzere 3 ana tema altında 74 stratejiye yer verilmiştir. Mesleki ve teknik eğitime ilişkin temalar altında belirlenmiş sorun alanları, veriye dayalı olarak mesleki ve teknik eğitimin son on yılına ilişkin oluşturulan göstergeler ve uluslararası karşılaştırmalarla birlikte değerlendirilmiş ve öncelikli sorun alanları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Öneriler

- Türkiye’de uzun yıllardır gerek kalkınma planlarında gerek hükümet programlarında gerekse de şura kararları, strateji eylem planları ve politika belgelerinde eğitim-istihdam-üretim bağlamında mesleki ve teknik eğitimin güçlendirilmesi gerektiği hep vurgulanmış ve vurgulanmaya da devam etmektedir. Özellikle *On Birinci ve On İkinci Kalkınma Planlarında* mesleki ve teknik eğitimin güçlendirilmesine yönelik atılması gereken adımların yanı sıra dijital dönüşüm ve teknolojik gelişmelerin işgücü piyasasına yansımalarına, dijital teknolojiler ve yeşil dönüşüm olarak ifade edilen ikiz dönüşüm kapsamında aktif işgücü politikalarının analiz edilerek yeniden düzenlenmesine vurgu yapılmıştır. Bu çerçevede ortaya çıkacak yeni meslek alanlarının ve gerektirdiği becerilerin tespit edilerek işgücünün yetiştirilmesi için mesleki ve teknik eğitimin hem öğretim programlarının güncellenmesi hem de yetiştirilecek insan kaynağının bu dönüşüme cevap verecek beceri ve yetkinlikte yetiştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Dolayısıyla son yıllarda mesleki eğitim müfredatı dijital dönüşüm, yeşil dönüşüm ve Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli doğrultusunda yeniden yapılandırılmış ve yazılım geliştirme, siber güvenlik, yapay zekâ, endüstriyel kalite kontrol ve havacılık-uzay teknolojisi gibi alanlarda yeni bölümler açılması sağlanmıştır. Dijital dönüşüm, ikiz dönüşüm kapsamında teknolojik gelişmeler yakından takip edilmeli ve sektör temsilcileriyle daha sık toplantılar yapılarak yeni ve gelişen meslek alanları ile becerilerin tespit edilmesi sağlanmalı, mesleki ve teknik eğitime bu alanlar ve beceriler uyarlanarak hızlı bir şekilde hayata geçirilmelidir. Buna ilaveten bu alanlarda öğretmenlerin işbaşı ve mesleki gelişim eğitimleri de sektörle işbirliği içerisinde ivedilikle sağlanmalıdır.
- Eğitim-Bir-Sen tarafından 2025 yılında yapılan 4+4+4 zorunlu eğitim sistemine ilişkin gerçekleştirilen saha araştırması, özellikle ortaöğretim düzeyinde mevcut yapının öğrencilerin ilgi, yetenek ve işgücü piyasasının ihtiyaçlarıyla yeterince örtüşmediğini ortaya koymaktadır (Eğitim-Bir-Sen, 2025). Araştırma bulguları, zorunlu eğitimin lise kademesinde uzun ve tek tip bir yapı arz etmesinin öğrencilerde motivasyon kaybına yol açtığını, mesleki yönlendirme

mekanizmalarının ise yetersiz kaldığını göstermektedir. Bu bağlamda, mesleki eğitimin zorunlu eğitim sistemi içinde yeniden yapılandırılması; ortaokuldan itibaren sistematik kariyer rehberliği ve mesleki farkındalık çalışmalarının hayata geçirilmesi, ortaöğretimde esnek ve modüler program seçeneklerinin oluşturulması ve öğrencilerin akademik ya da mesleki eğitime yönelimlerinin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda desteklenmesi gerekmektedir. Ayrıca mesleki eğitim programlarının sektörle işbirliği içinde güçlendirilmesi, uygulamalı öğrenme ve beceri temelli yaklaşımların yaygınlaştırılması, hem bireysel istihdam olanaklarının artırılmasına hem de eğitim ile iş dünyası arasındaki uyumun güçlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

- Türkiye’de mesleki ve teknik ortaöğretimin öğrenci sayısı 1 milyon 681 bin olup ortaöğretim içerisindeki payı son on yılda %36’dan %31,5’e düşmüştür. On yıl önce mesleki ve teknik eğitimde öğrenci yoğunluğu mesleki ve teknik Anadolu liseleri, çok programlı Anadolu liseleri ve mesleki açıköğretimde iken bugün ise mesleki ve teknik Anadolu liseleri, mesleki eğitim merkezleri ve özel öğretim kurumlarındadır. Türkiye mesleki programlarda eğitim ve öğretim gören öğrenci sayısı ile OECD ülkeleri arasında Meksika’dan sonra en fazla öğrenciye sahip ikinci ülke konumunda olmasına rağmen mesleki eğitimdeki öğrenci payı bakımından OECD ülkeleri ortalaması olan %44’ün altındadır. Dolayısıyla Türkiye mesleki ve teknik ortaöğretimdeki öğrenci payını artırmaya yönelik politikalar geliştirmelidir.
- Mesleki ve teknik Anadolu lisesi, çok programlı Anadolu lisesi ve mesleki açıköğretim lisesi öğrenci sayıları son on yılda düşüş, mesleki eğitim merkezi ve özel öğretim kurumları artış eğilimindedir. Mesleki eğitim merkezlerine kayıtlı öğrenci sayılarındaki artış dikkat çekici olup 2016 yılında mesleki eğitim merkezlerinde 36 bin 619 öğrenci bulunurken 2025 yılında bu sayı 420 bin 330’a yükselmiştir. Dolayısıyla ekonominin lokomotifleri olan esnaf ve sanatkârların çırak ihtiyacının giderilmesi, öğrencilerin ahilik kültüründen gelen usta çırak ilişkisiyle mesleklerini işbaşında öğrenmesi ve usta olarak yetiştirilmesi adına 2016 yılında zorunlu eğitim kapsamına alınan mesleki eğitim merkezleri için uygulanan politika ve eylemler, bu kurumlardaki öğrenci sayısının artmasına ve öğrenciler tarafından tercih edilmesine neden olmuştur. Mesleki ve teknik ortaöğretimde öğrenci yoğunluğunun mesleki eğitim merkezlerine yönelecek şekilde:
  - Mesleki eğitim merkezlerinin tanıtımının ortaokul öğrenci ve velilerine kapsamlı bir şekilde yapılarak rehberlik ve yönlendirmenin daha etkin yapılması

- Hem mesleki ve teknik hem de genel ortaöğretim öğrencilerine, mesleki eğitim merkezlerini tanıtacak seminerlerle birlikte rehberlik ve yönlendirmenin yapılması
  - Mesleki eğitim merkezlerini tanıtmaya yönelik hem sosyal medya platformlarında hem de görsel medyada kısa videolar hazırlanarak farkındalık oluşturmak
  - İllerin sanayi odaları, ticaret odaları ve meslek kuruluşlarıyla işbirliği içerisinde mesleki eğitim merkezlerinin esnaf ve sanatkârlar başta olmak üzere sektör temsilcilerine tanıtımının sağlanması gerekmektedir.
- Dolayısıyla mesleki eğitim merkezleri, öğrencilerin daha yoğun bir şekilde tercih edeceği cazibe merkezleri haline getirilmelidir. Buna ilaveten mesleki eğitim merkezlerinde bulunan öğrencilerin staj süreçlerindeki hakları korunacak şekilde, öğrencileri teşvik eden ve aynı zamanda hukuki haklarını belirleyen bir çerçeve ile mesleki eğitim merkezlerinin cazibe merkezi haline gelmesi mümkündür.
  - Mesleki eğitimde özel öğretim öğrenci oranı bakımından OECD ülkeleri ortalaması %23 olup Türkiye’de bu oran %6,4’tür. OECD ülkeleriyle karşılaştırıldığında Türkiye’de özel sektörün mesleki ve teknik eğitimdeki payının oldukça düşük olup mesleki ve teknik eğitimin gelecek vizyonu kapsamında, gerekli teşvik mekanizmaları devreye alınarak özel sektörün mesleki ve teknik ortaöğretimde daha fazla yer alması sağlanmalıdır.
  - Türkiye’de mesleki ve teknik ortaöğretimde hem öğretmen başına düşen hem de okul başına düşen öğrenci sayısı son on yılda bölgelerarası farklılaşmalar söz konusu olsa da tüm bölgelerde düşmüştür. Mesleki ve teknik ortaöğretimde öğretmen başına 11; okul başına ise 342 öğrenci düşmektedir. OECD ülkelerinde ortalama olarak mesleki programlarda öğretmen başına 14 öğrenci düşmekte olup Türkiye’de öğretmen başına en fazla öğrencinin düştüğü Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nden (13) daha yüksektir. Türkiye mesleki ve teknik ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı bakımından hem OECD ülkeleri ortalamasından hem de çoğu ülkeden daha iyi durumdadır. Dolayısıyla bu kapasiteyi daha verimli kullanmak adına genel ortaöğretime giden ve yeni mezun olan öğrencilere *Herkesin Bir Mesleği Olmalı* anlayışıyla bazı alanlarda sertifikalı mesleki eğitimlerin düzenlenmesi ve bu sertifikalı eğitimlerin genel ortaöğretim öğrencilerine tanıtımının yapılması sağlanmalıdır.
  - Mesleki ve teknik ortaöğretimden yeni mezun olanların yükseköğretim tercihleri mesleki ve teknik eğitimin temel sorunlarını anlamada ve orta çıkarmada

büyük önem arz etmektedir. Genelde mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından yeni mezun olmuş gençlerin çoğunluğunun alanlarıyla ilgili edindikleri becerilerle işgücüne katılarak istihdamda yer almaları beklenir. Mesleki ve teknik ortaöğretimden yeni mezun olanların çoğunluğunun üniversite giriş sınavına başvurduğu görülmektedir. Son iki yılda ise mesleki ve teknik ortaöğretimden yeni mezun olanların neredeyse tamamına yakını üniversite giriş sınavına başvurmuştur. 2023 yılında mesleki ve teknik ortaöğretimden yeni mezun (mesleki ve teknik ortaöğretim ve din öğretimi birlikte) olan 334 bin 880 kişiden 313 bin 719'u üniversite giriş sınavına başvururken 2024 yılında ise yeni mezun 360 bin 81 kişiden 352 bin 545'i başvurmuştur. Son on yılda mesleki ve teknik ortaöğretimden yeni mezun olup üniversite giriş sınavına başvuran arasındaki fark çok fazla değildir. Dolayısıyla mesleki ve teknik ortaöğretimden yeni mezun olan öğrenciler hemen işgücüne katılıp istihdamda yer almak yerine yükseköğrenim almayı tercih etmektedir. Bu kapsamda MEB mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileriyle geniş çapta bir araştırma yaparak öğrencilerin mezuniyet sonrası beklentilerini, hedeflerini ve yükseköğrenim tercihlerini nedenleriyle birlikte derinlemesine incelemeli ve sorun alanlarını tespit etmelidir. Bu kapsamda eğitimle istihdam arasındaki bağı güçlendirmek için bu sorunlara yönelik önlemler ve politikalar geliştirmelidir.

- 2020 yılı ve öncesinde yükseköğretimde önlisans programlarının ağırlıklı olarak öğrenci kaynağını mesleki ve teknik ortaöğretimden yeni mezun olmuş öğrenciler oluştururken 2022 yılı ve sonrasında ise durum tam tersine dönmüş ve önlisans programlarının ağırlıklı olarak öğrenci kaynağını genel ortaöğretimden yeni mezun olmuş öğrenciler oluşturmuştur. Bunun temel nedeni, Yükseköğretim Kurulu (YÖK)'nun 2022 yılından itibaren YKS'de önlisans ve lisans programlarını tercihte 150 ve 180 olan TYT ve AYT baraj puanları uygulamasını kaldırmasıdır. Genel ortaöğretimden yeni mezun olmuş öğrencilerin önlisans programları için uygulanan 150 baraj puanının kalkmasından kaynaklı olarak nispeten akademik başarıları mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilerine göre daha yüksek olmasının da etkisiyle önlisans programlarını tercih etmelerinden kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte son iki yıldır önlisans kontenjanlarının önemli düzeyde azaltılması da bu kontenjanların genel ortaöğretimden yeni mezun olmuş öğrenciler tarafından tercih edilmesini sağlamış ve akademik olarak nispeten daha iyi olmalarının da avantajıyla bu kontenjanları ağırlıklı olarak genel ortaöğretimden yeni mezun olmuş öğrenciler doldurmuştur. Mesleki ve teknik ortaöğretimden yeni mezun olmuş öğrenciler arasından üniversite giriş sınavına başvurup lisans programlarına yerleşenlerin sayıları son on yılda azalmış olup 2016 yılında mesleki ve teknik ortaöğretimden yeni mezun olmuş 17 bin 251 öğrenci lisans programına yer-

leşirken 2025 yılında bu sayı 4 bin 571 olarak gerçekleşmiştir. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından yeni mezun olmuş öğrenciler arasında lisans programlarına yerleşenlerin sayılarının çok düşük olmasının temel nedenleri arasında; diğer okul türlerinden yeni mezun olan öğrencilere göre mesleki ve teknik ortaöğretimden yeni mezun olanların akademik başarılarının nispeten çok daha düşük olmasının yanında son iki yılda lisans kontenjanlarının da önemli düzeyde azaltılması, lise son sınıf düzeyindeki öğrencilerin sınava yönelik daha fazla çalışmalarını sağlamış ve genel ortaöğretimden yeni mezun olacak öğrencilerin mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilere göre akademik olarak daha avantajlı hale gelmeleridir. Dolayısıyla yükseköğretimde baraj puanı uygulamasının kaldırılması ve son iki yılda hem önlisans hem de lisans kontenjanlarının önemli düzeyde azaltılması sonucunda mesleki ve teknik ortaöğretimden yeni mezun olmuş öğrencilerin yükseköğretime yerleşme sayılarını/oranlarını önemli ölçüde düşürmüştür. Bir tarafta yükseköğrenim almak isteyen mesleki ve teknik eğitimden yeni mezun olan öğrenciler varken bir tarafta da yükseköğretimde yapılan yapısal değişiklikler sonucunda sisteme girişlerini engelleyen bir yapı bulunmaktadır. Bu eğilimler dikkate alındığında öğrencilere yönelik yapılacak araştırmalar neticesinde mesleki ve teknik ortaöğretim sisteminin yeniden yapılandırılması söz konusu olabilir. Mesleki ve teknik ortaöğretimde yükseköğrenimi tercih edecek öğrencilerin ağırlıklı olarak mesleki ve teknik Anadolu liselerinde yoğunlaşması, yükseköğrenim almayı düşünmeyen öğrencilerin ve akademik başarıları düşük öğrencilerin de yönlendirileceği mesleki eğitim merkezlerinde yoğunlaşacağı bir sistem kurgulanmalıdır.

- Almanya, Japonya, Finlandiya, Birleşik Krallık ve Güney Kore örnekleri; mesleki eğitimin başarısında erken yönlendirme, iş-okul işbirliği, esnek geçişler ve yaşam boyu öğrenme mekanizmalarının belirleyici olduğunu göstermektedir. Örneğin erken yönlendirmenin eyalet-okul işbirliği içerisinde yürütüldüğü Almanya'da 25-34 yaş arası genel lise mezunlarının 2024 yılı istihdam oranları %69,2 iken mesleki ve teknik lise mezunların istihdam oranları %89,3'tür. Bu doğrultuda Türkiye'de de mesleki eğitimin itibarı, yönlendirme süreçleri ve istihdam güvencesi birlikte ele alınarak yeniden yapılandırılmalıdır.
- 2024 yılı verilerine göre OECD ülkelerinde ortalama olarak 25-64 yaş arası nüfusun %18'i lise altı eğitime sahipken %40'ı lise mezunu ve %42'si ise yükseköğretim mezunudur. Türkiye'de 25-64 yaş arası nüfusun eğitim düzeyi incelendiğinde; 25-64 yaş arası nüfusun yarısı (%50) lise altı eğitime sahip olup %23'ü lise mezunu ve %27'si de yükseköğretim mezunudur. Bu veriler-

le Türkiye OECD ülkeleri arasında 25-64 yaş arası nüfusta en düşük eğitim düzeyine sahip ülkelerin başında gelmektedir. 25-64 yaş arası nüfusun eğitim düzeyi, bu yaş grubunda istihdamda olanların eğitim düzeyi hakkında da genel bilgi vermektedir. Dolayısıyla Türkiye’de hala eğitilmiş ve nitelikli insan kaynağı oluşturulmasına ihtiyaç vardır.

- OECD ülkeleri ortalaması bakımından 25-64 yaş arasındaki genel lise mezunu olanların istihdam oranı %76 iken mesleki lise mezunu olanların %79 ve yükseköğretim mezunu olanların ise %87; genel lise mezunu olanların işsizlik oranı %5,7, mesleki lise mezunu olanların %4,8 ve yükseköğretim mezunu olanların ise %3,6’dır. Türkiye’de 25-64 yaş arasındaki genel lise mezunu olanların istihdam oranı %61, mesleki lise mezunu olanların %66 ve yükseköğretim mezunu olanların ise %75; genel lise mezunu olanların işsizlik oranı %8,9 iken mesleki lise mezunu olanların %7,1 ve yükseköğretim mezunu olanların ise %7,5’tir. Türkiye’nin 25-64 yaş arasındaki nüfusun eğitim düzeyine göre istihdam oranları OECD ülkeleri ortalamalarının altında iken işsizlik oranları ise üzerindedir. Türkiye’de 25-64 yaş arası mesleki lise mezunlarının lise mezunu olanlara göre istihdam oranı %5 puan fazlayken yükseköğretim mezunu olanların istihdam oranından %9 puan düşüktür. Mesleki lise mezunlarının işsizlik oranı da yükseköğretim mezunlarının işsizlik oranından %0,4 puan daha düşüktür.
- 2024 yılında 18-24 yaş arası ne eğitimde ne istihdamda olanların oranı OECD ülkeleri ortalaması %14 olup Türkiye’nin 18-24 yaş arası NEET oranı %31 olarak gerçekleşmiş ve OECD ülkeleri arasında en yüksek NEET oranına sahip ülke konumundadır. Türkiye’de 18-24 yaş arası ne eğitimde ne istihdamda olan gençler zorunlu lise öğrenimini bitirmiş olan gençlerdir. Bu yaş grubundaki gençlerin ya istihdamda ya da yükseköğretimde olması beklenir. Dolayısıyla 18-24 yaş arası NEET durumunda olan mesleki ve teknik ortaöğretim mezunlarına yönelik araştırmalar yapılarak eğitimde veya istihdamda olmamalarının nedenleri araştırılmalı ve gerekli önlemler ile politikalar geliştirilmelidir. NEET durumunda olan genel ortaöğretim mezunlarına yönelik ise sertifikalı mesleki eğitimlere yönlendirecek mekanizmalar oluşturulmalı ve öğrencilerin mesleki eğitim merkezlerinden yararlanmalarına teşvik edecek uygulamalar oluşturulmalıdır.
- Mesleki ve teknik eğitimin son on yılına ilişkin veriye dayalı olarak oluşturulan göstergeler ve uluslararası karşılaştırmalar ile uygulanan politikalar kapsamında öncelikli sorun alanları tespit edilmeye çalışılmıştır. Tespit edilen öncelikli sorun alanları ile Mesleki ve Teknik Eğitim Politika Belgesinde temalar altında

yer alan sorunların çoğuyla örtüştüğü görülürken bazı sorunlarla ise örtüşmemektedir. Örtüşmemesinin temel nedeni ise *Politika Belgesindeki* bu sorunların veriye dayalı olarak oluşturulmamasından kaynaklanmaktadır.

- Buna ilaveten mesleki ve teknik eğitimin en temelinde bu eğitimi alacak olan öğrenciler bulunmaktadır. Öğrencilerin hem öğrenim görürken hem de mezuniyet sonrası beklentileri, hedefleri, tercihleri ve bakış açılarının tespit edilmesi ve sorun alanı oluşturacak eğilimlerin tespit edilmesi, mesleki ve teknik eğitimin öncelikli sorunların tespiti açısından elzemdir. Dolayısıyla mesleki ve teknik eğitimde öncelikli sorun alanlarının tespiti ve uygulanması gereken eylem, proje ve eğitim politikalarının oluşturulması noktasında veri temelli bir yaklaşımın benimsenerek devletin ilgili kurumları ile, sektörlerle, paydaşlarla, üniversitelerle, STK'larla, öğrenci, öğretmen ve yöneticilerle birlikte planlanması ve uygulanması önem arz etmektedir. Bu hem mesleki ve teknik eğitimin güçlenmesine, hem mesleki ve teknik eğitimin daha başarılı öğrenciler tarafından da tercih edilmesine, hem de sanayinin ihtiyaç duyduğu nitelikteki insan kaynağının yetişmesine neden olacaktır.

Kaynakça

- Australian Government. (2016). *Vocational Education and Training (VET) in Japan*. Department of Education. <https://internationaleducation.gov.au/International-network/japan/country-overview/Documents/2016%20VET%20brief.pdf>
- Bozgeyikli, H. (2019). *Mesleki ve teknik eğitimin geleceği* (Analiz Raporu No. 2019/02). İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı.
- Cedefop ve Federal Institute for Vocational Education and Training (BIBB). (2023). *Vocational education and training in Europe – Germany: System description*. Cedefop ve ReferNet (Ed.), *Vocational education and training in Europe: VET in Europe database – detailed VET system descriptions* [Veritabanı]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/systems/germany-u3>
- Cedefop. (2019). *Vocational education and training in Europe: United Kingdom (2019)*. European Centre for the Development of Vocational Training. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/systems/united-kingdom-2019>
- Cedefop. (2021a). *Vocational education and training system in the United Kingdom*. European Centre for the Development of Vocational Training. https://www.cedefop.europa.eu/files/4168_en_uk.pdf
- Cedefop. (2021b). *Vocational education and training system in Finland*. European Centre for the Development of Vocational Training. https://www.cedefop.europa.eu/files/4168_en_fi.pdf
- Cedefop. (2022). *VET in Europe database: Vocational education and training in Europe: Finland*. European Centre for the Development of Vocational Training. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/systems/finland-u2>
- Cedefop. (2024). Finland: updating competences in vocational qualifications. *News*. <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/finland-updating-competences-vocational-qualifications>
- DERA. (1996). *Aspects of Vocational Education and Training in Japan*. Department for Education and Employment. https://dera.ioe.ac.uk/id/eprint/3426/1/aspect_ve_-_japan.pdf
- Eğitim-Bir-Sen. (2011). *Eğitimciler birliği sendikası haber bülteni* (Haber Bülteni No. 59). Eğitimciler Birliği Sendikası. https://www.ebs.org.tr/ebs_files/files/yayinlarimiz/213-egitimbirsen.org.tr-213.pdf
- Eğitim-Bir-Sen. (2025). *Türkiye’de zorunlu eğitim sistemine yönelik saha araştırması*. Eğitimciler Birliği Sendikası. <https://www.ebs.org.tr/storage/pressRelease/686d5c8172dab1751997569.pdf>
- EUnewsletter.eu. (2025). *Finland: a new VET funding model supports performance*. <https://eunewsletter.eu/finland-a-new-vet-funding-model-supports-performance/>
- Gür, B. S., ve Çelik, Z. (2009). *Türkiye’de milli eğitim sistemi: Yapısal sorunlar ve öneriler*. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- Japan Labor Issues (JIL). (2024). Japanese System of Vocational Education and Training in Historical Comparison. *Japan Labor Issues*, 8(48). <https://www.jil.go.jp/english/jli/documents/2024/048-02.pdf>
- KRIVET. (2022). *Information package: 2020 special training for newly appointed principals of Meister high schools*. Korea Research Institute for Vocational Education and Training [KRIVET].
- Lee, Y. F., & Lee, L. S. (2021). *Trends and issues in international technical and vocational education in the Indo-Pacific Region*. Technological and Vocational Education Research Center, National Taiwan Normal University & K-12 Education Administration, Ministry of Education, Taiwan. <https://www.researchgate.net/publication/364783535>

- MEB. (2014). *Türkiye mesleki ve teknik eğitim strateji belgesi ve eylem planı 2014-2018*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2018). *Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin görünümü*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2024a). *Mesleki ve teknik eğitim politika belgesi*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2024b). *Mesleki ve teknik eğitim politika belgesi yayımlandı*. Milli Eğitim Bakanlığı. <https://mtegm.meb.gov.tr/www/mesleki-ve-teknik-egitim-politika-belgesi-yayimlandi/icerik/3548>
- MEB. (2025a). *Mesleğim hayatım: Okul türleri ve programları*. Mesleğim Hayatım. <https://meslegim-hayatim.meb.gov.tr/egitim/okul-turleri-ve-programlariiii>
- MEB. (2025b). *Millî eğitim istatistikleri: Örgün eğitim 2024–2025*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2025c). *Millî Eğitim Şuraları*. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/milli-egitim-suralari/dosya/12>
- MEB. (2025d). *Millî yetkinlik hamlesi kapsamında mesleki ve teknik eğitimde elmas programı başladı*. <https://mtegm.meb.gov.tr/www/mill-yetkinlik-hamlesi-kapsaminda-mesleki-ve-teknik-egitimde-elmas-programi-basladi/icerik/3740>
- MOE (2023) *Vocational education*. Ministry of Education (MOE), Republic of Korea <https://english.moe.go.kr/sub/infoRenewal.do?m=0306&page=0306&s=english>
- OECD. (2023). *Building future-ready vocational education and training systems*. OECD Publishing.
- OECD. (2025a). *Education at a glance 2025: OECD indicators*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/1c0d9c79-en>
- OECD. (2025b). *Vocational education and training in Germany*. In *Vocational education and training systems in nine countries*. OECD. https://www.oecd.org/en/publications/vocational-education-and-training-systems-in-nine-countries_1a86eb6c-en/full-report/introduction_608be399.html#chapter-d1e134-1ae3985964
- ÖSYM. (2025). *2025 YKS yerleştirme sonuçlarına ilişkin sayısal bilgiler*. <https://www.osym.gov.tr/TR,33437/2025-yks-yerlestirme-sonuclarina-iliskin-sayisal-bilgiler.html>
- Özer, M. (2018). 2023 eğitim vizyonu ve mesleki ve teknik eğitimde yeni hedefler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 8(3), 425-435.
- Özer, M. (2019). Mesleki ve teknik eğitimde sorunların arka planı ve Türkiye'nin 2023 eğitim vizyonunda çözüme yönelik yol haritası. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 9(1), 1-11.
- Özer, M., Çavuşoğlu, A., ve Gür, B. S. (2011). Restorasyon ve toparlanma dönemi: Mesleki ve teknik eğitimde 2000’li yıllar. İçinde B. S. Gür (Ed.), *2000’li Yıllar: Türkiye’de Eğitim* (ss. 163-192). Meydan.
- Sekretariat der Ständigen Konferenz der Kultusminister der Länder in der Bundesrepublik Deutschland. (2021). *The education system in the Federal Republic of Germany 2019/2020: A description of the responsibilities, structures and developments in education policy for the exchange of information in Europe* (Ed. T. Eckhardt). https://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/pdf/Eurydice/Bildungswesen-engl-pdfs/dossier_en_ebook.pdf
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). *On birinci kalkınma planı*. T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/>
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023a). *On ikinci kalkınma planı*. T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/>
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023b). *On ikinci kalkınma planı: Mesleki eğitimde niteliğin artırılması çalışma grubu raporu*. T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2025/08/Mesleki-Egitimde-Niteligin-Artirilmasi-Calisma-Grubu-Raporu_01082025.pdf

- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Seul Eğitim Müşavirliği. (20 Eylül 2023). *Ortaöğretim*. <https://seul.meb.gov.tr/www/ortaogretim/icerik/128>
- TÜİK. (2025). *İşgücü istatistikleri*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr>
- UNESCO. (2020). *Japan - Dynamic TVET Country Profiles*. UNESCO-UNEVOC International Centre for Technical and Vocational Education and Training. <https://unevoc.unesco.org/home/Dynamic+TVET+Country+Profiles/country=JPN>
- UNESCO. (2025). *UNESCO Institute for Statistics*. UIS data browser. <https://databrowser.uis.unesco.org/>
- UNESCO-UNEVOC. (2024). *Dynamic TVET country profiles: Republic of Korea*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – International Centre for Technical and Vocational Education and Training. <https://unevoc.unesco.org/home/Dynamic+TVET+Country+Profiles/country=KOR>
- Yurdakul, S. (2019). *Mesleki ve teknik eğitime bakış* (Odak Analiz No. 4). Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi (EBSAM)
- World Bank. (2017). *Japan - Documents & Reports*. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/401251508750125067/pdf/120585-WP-P150980-PUBLIC-Japan-NQF-summary.pdf>

EĞİTİM-BİR-SEN (EĞİTİMCİLER BİRLİĞİ SENDİKASI) GENEL MERKEZİ

www.ebs.org.tr